

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z HISTORII I SPOŁECZEŃSTWA

REGULAMIN OCENIANIA

I. Postanowienia wstępne

Ocenianie osiągnięć edukacyjnych z historii jest zgodne z *Zarządzeniem Ogólnym Oceniania Osiągnięć MEN* i postanowieniami statutu SP nr 36.

II. Standardy wymagań

Załącznikiem do regulaminu oceniania są kryteria wymagań zgodne z programami nauczania **Historia wokół nas** WSiP w klasach IV-VI.

III. Oceniane formy aktywności:

- prace pisemne: testy, sprawdziany i kartkówki
- odpowiedzi ustne
- zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń
- projekty i zadania długoterminowe
- aktywność indywidualna i w grupach

IV. Kryteria i sposoby oceniania

1. Testy, sprawdziany i kartkówki są oceniane w systemie punktowym:

- 0% - 30% pkt – **ocena niedostateczna (ndst)**
- 31% do 50% pkt – **ocena dopuszczająca (dop)**
- 51% do 74% pkt – **ocena dostateczna (dst)**
- 75% do 90% pkt – **ocena dobra (db)**
- 91% do 100% pkt – **ocena bardzo dobra (bdb)**
- **ocena celująca** - otrzymuje uczeń, który napisze na **ocenę bdb** i rozwiąże dodatkowe zadania wykazując się wiedzą wykraczającą poza program nauczania

Testy i sprawdziany obejmują większą partię materiału i są zapowiadane przynajmniej tydzień przed terminem. Po zapowiedzi z zadań pisemnych w formie krótkiego wypracowania na sprawdzianach może być postawiona dodatkowa ocena. Uwzględnia ona walory stylistyczne i językowe pracy.

Nieobecność na sprawdzianie **nie zwalnia** z obowiązku pisemnego wykazania się wiadomościami z danej partii materiału w dodatkowym terminie wyznaczonym przez nauczyciela. Kartkówki są pisemną, krótką formą wypowiedzi ucznia, która nie jest zapowiadana i może obejmować materiał z **3** ostatnich jednostek metodycznych.

2. Odpowiedzi ustne

Oceniane są pod kątem:

- poprawności i zawartości merytorycznej
- poprawności językowej i logiki wypowiedzi

Zakres materiału do odpowiedzi obejmuje **cały dział programowy**.

3. Zeszyt przedmiotowy/zeszyt ćwiczeń i praca domowa

Zeszyt przedmiotowy/zeszyt ćwiczeń oceniany jest najmniej raz na semestr biorąc pod uwagę następujące kryteria:

- kompleksowość notatek tj. posiadanie przez ucznia notatek z lekcji, materiałów wykonanych na polecenie nauczyciela lub przez niego dostarczonych
- poprawność i wykonanie ćwiczeń i zadań domowych
- estetykę i poprawność językową (błędy ortograficzne nie decydują o obniżeniu oceny)

Uczeń zobowiązany jest systematycznie wypełniać wszystkie, poza dodatkowymi, zadania z bieżących tematów lekcyjnych. Wykonywanie przez ucznia ćwiczeń w zeszytach ćwiczeń, nie zadawanych przez nauczyciela pozwala zdobyć dodatkową ocenę.

4. Prace pisemne i inne

Przy ocenie prac pisemnych: zadań domowych, projektów/prac długoterminowych, wypracowań na sprawdzianach brane są pod uwagę:

- poprawność i zawartość merytoryczna oraz sposób rozwiązania postawionego problemu
- walory językowe pracy (styl, temat, rozwinięcie, podsumowanie, zawarta bibliografia)
- czytelność, przejrzystość i estetyka wykonania

Zadania długoterminowe mogą być przedstawiane na forum klasy. Do oceny pracy włącza się wtedy kryterium prezentacji pracy.

5. Aktywność i Praca w grupach

Ocenę aktywności przeprowadza się wpisując „+”/„-” w dzienniku w rubryce „aktywność”. Częstkowe oceny składają się na całość wg następujących kryteriów:

- 5 plusów – ocena bardzo dobra
- 4 plusy – ocena dobra
- 3 plusy – ocena dostateczna
- 1-2 plusy – ocena dopuszczająca
- 4-5 minusów – ocena niedostateczna.

Ocena z pracy w grupach wpisywana jest w rubryce „aktywność”. Oceniane są: organizacja pracy, komunikacja, zaangażowanie, współpraca w grupie oraz prezentacja pracy.

IV. Ponowne sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych

1. Uczeń, który otrzymał ocenę ndst ma obowiązek przystąpić do ponownego sprawdzenia wiedzy z danej partii materiału w terminie ustalonym przez nauczyciela. Uczeń nie zgłaszający się w ustalonym terminie traci do niej prawo.

2. Uczniowie, którzy otrzymali niesatysfakcjonującą ocenę z danej partii materiału mają możliwość ponownego przystąpienia do sprawdzenia wiedzy w sytuacji, gdy przewidywana ocena śródroczna, lub końcowa będzie się wahać, lub w wyjątkowych sytuacjach losowych w terminie i na warunkach ustalonych z nauczycielem. Nauczyciel ma możliwość ponownego sprawdzenia wiedzy uczniów z danej partii materiału w celu sprawdzenia poziomu jej opanowania

3. Do ponownej oceny wiadomości po otrzymaniu niezadawalającej oceny z odpowiedzi ustnej uczeń może przystąpić jednorazowo w terminie do 2 tygodni.

4. Na oceny z kartkówki, zeszytu przedmiotowego/zeszytu ćwiczeń, pracy domowej, prac długoterminowych, projektów, aktywności i pracy w grupach uczeń pracuje cały rok. Oceny te nie mogą ulec zmianie.

V. Dostosowanie wymagań dla uczniów posiadających orzeczenie/opinię PPP

Dostosowanie wymagań edukacyjnych dotyczy form i metod pracy zgodnie z orzeczeniem PPP. Nie może powodować obniżenia wymagań wobec uczniów z normą intelektualną. Zakres wiedzy i umiejętności powinien umożliwić uczniowi sprostanie wymaganiom kolejnego etapu edukacyjnego, zatem są one dostosowywane do możliwości ucznia a nie są obniżane. Np.: pomija się w ocenie prac pisemnych błędy ortograficzne, dyslektyczne i dysgraficzne, czy błędy w zapisywaniu cyfr. Nauczyciel stosując wobec ucznia łagodniejsze kryteria oceniania w zakresie umiejętności, które sprawiają mu trudności ma prawo wymagać od niego większego wkładu pracy w celu ich przewyższenia.

VI. Postanowienia końcowe.

1. Uczeń ma prawo zgłosić 2 razy NP./BZ (klasy szóste łącznie 3 razy) Odnotowywane są one w dzienniczku ucznia i w dzienniku klasy z datą zgłoszenia. W razie braku dzienniczka uczeń traci te przywileje. Niewykorzystane NP nie przechodzą na drugi semestr.

2. Ocena końcowa jest ustalana w oparciu o wszystkie oceny cząstkowe, przy czym waga form aktywności osiągnięć edukacyjnych nie jest równorzędna. Oceny z form pisemnych i odpowiedzi ustnych znaczą więcej od pozostałych.

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY

KLASA IV

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny dla klasy IV opracowane zostały z wykorzystaniem i w oparciu o program nauczania przedmiotu historia i społeczeństwo **Historia wokół nas** WSiP.

Temat lekcji (rozdział w podręczniku)	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:
1. O czym mówi nam historia? 1. Historia jest nauką o dziejach. 2. W dziejach było wiele epok. 3. Czym zajmuje się historyk? 4. Czym jeszcze będziemy zajmować się na lekcjach historii?	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmuje się historia • wymienia co najmniej dwie nauki wspomagające historię • wyjaśnia pojęcia: dawno, przeszłość 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: tradycja, epoka, prehistoria, historia, cywilizacja • wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • wyjaśnia różne znaczenia pojęcia historia – nauka zajmująca się badaniem przeszłości i historia jako wszystkie wydarzenia, które kiedyś się działy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady nauk wspomagających historię (chronologia, numizmatyka, archeologia, genealogia, heraldyka) i wyjaśnia, czym się zajmują • wyjaśnia, czym zajmuje się historyk – badaniem źródeł pisanych • wyjaśnia różnicę pomiędzy prehistorią i historią • wyjaśnia, jakie znaczenie miało wynalezienie pisma • wyjaśnia potrzebę znajomości historii 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i wskazuje na osi czasu w kolejności chronologicznej epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność • wyjaśnia, że epoki historyczne składają się na całość dziejów • wyjaśnia znaczenie tradycji dla ciągłości historycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami wyjaśnia, dlaczego historię nazywamy nauczycielką życia • wyjaśnia, że każda nowa epoka rozpoczyna się na skutek jakiegoś wielkiego odkrycia albo wydarzenia, takiego np., jak opanowanie przez ludzi umiejętności posługiwania się ogniem, wynalezienie pisma czy narodziny Chrystusa • wyjaśnia znaczenie tradycji dla ciągłości historycznej
2. Co to jest czas i jak go mierzymy? 1. Kiedy nie było zegarka. 2. Czas w historii. 3. Do czego służy oś czasu? 4. Jak obliczyć czas w historii, czyli trochę matematyki. 5. Długa droga do powstania kalendarza.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego służy oś czasu • wymienia sposoby mierzenia czasu używane przez człowieka (klepsydra, zegar słoneczny, zegar mechaniczny itp.) • podaje, ile lat liczy wiek i półwiecze • wyjaśnia, że stulecie oznacza 100 lat, czyli wiek 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak działała klepsydra i zegar słoneczny • na podstawie daty, wskazuje wiek, w jakim miało miejsce wydarzenie • wyjaśnia skróty – p.n.e. i n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się osią czasu, lokalizuje daty na osi czasu • określa wiek i jego połowę • szereguje wydarzenia w czasie, oblicza czas między wydarzeniami • wyjaśnia, czym zajmuje się chronologia • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, półwiecze 	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie posługuje się osią czasu • podaje, ile dni ma kalendarz gregoriański, kiedy i przez kogo został wprowadzony oraz co oznacza, że rok jest przestępny • wyjaśnia, jakie wydarzenie posłużyło do podziału czasu na wydarzenia przed naszą erą i wydarzenia naszej ery • wyjaśnia pojęcia: era, mit • wyjaśnia pojęcia: wiek, tysiąclecie, półwiecze • wskazuje na osi czasu narodziny Chrystusa, czasy przed naszą erą i czasy naszej ery 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnicę pomiędzy kalendarzem księżycowym i kalendarzem słonecznym
3. Źródła historyczne opowiadają nam o przeszłości 1. Bez źródła ani rusz. 2. Co to jest źródło historyczne?	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykład znanego mu muzeum • podaje przykłady źródeł historycznych • rozróżnia podział źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co to jest źródło historyczne • wymienia przykłady źródeł pisanych (kronika, roczniki, pamiętniki) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: rocznik, kronika • opisuje, czym zajmują się muzea, archiwa i skanseny • wyjaśnia, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje źródeł historycznych przechowywanych w archiwach, muzeach i skansenach 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego zabytki i źródła historyczne należy chronić i zabezpieczać przed zniszczeniem • omawia znaczenie odkrycia grobowca Tutenchamona i podaje

<p>3. Jakie znamy źródła historyczne?</p> <p>4. Jak chronimy bezcenne źródła historyczne?</p> <p>5. Różnorodne przekazy o życiu ludzi – dawniej i dziś.</p>	<p>historycznych na materialne i niematerialne</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady źródeł materialnych (naczynia, broń, budowle) 	<p>praca historyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady informacji, jakie możemy zdobyć korzystając ze źródeł historycznych 	<p>przykłady znalezionych tam przedmiotów</p>
<p>4. Do czego służy mapa?</p> <p>1. O pewnym ważnym pytaniu.</p> <p>2. Jak czytać mapę?</p> <p>3. Co widać na mapach i planach?</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje tytuł i legendę mapy odczytuje proste informacje z mapy przy pomocy nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego historykowi potrzebna jest mapa wyjaśnia, co to jest legenda mapy wyjaśnia, czym jest plan miasta lub jakiegoś wydarzenia opisuje, czym zajmuje się kartograf 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice pomiędzy mapą historyczną a mapą geograficzną odczytuje proste informacje z mapy 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykładowe informacje, jakie historyk może wyczytać z mapy wymienia rodzaje map – historyczna, polityczna, geograficzna wyjaśnia pojęcie: kartografia 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie posługuje się mapą historyczną
<p>5. Kim jestem, czym się różnię od innych?</p> <p>1. Co to jest osobowość i o czym nam mówi?</p> <p>2. Nasze podobieństwo jest widoczne mimo różnic między nami.</p> <p>3. Czego uczy się od innych?</p> <p>4. Tacy jesteśmy, czyli nasze cechy osobiste.</p> <p>5. Każdy jest osobą.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy osobiste i społeczne człowieka wymienia podstawowe potrzeby człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest osobowość człowieka rozdziela cechy osobiste i społeczne człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje siebie z innymi – wskazuje podobieństwa i różnice z grupą rówieśników wyjaśnia, co znaczy, że osobowość człowieka jest niepowtarzalna odróżnia dobro od zła 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza, że ludzie powinni być tolerancyjni wobec innych wyjaśnia, czego uczy się od innych podaje przykłady pozytywnych i negatywnych zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie savoir-vivre tłumaczy, na czym polega różnica między tolerancją a obojętnością wobec drugiego człowieka
<p>6. Społeczeństwo, rodzina, szkoła</p> <p>1. Społeczeństwo.</p> <p>2. Rodzina.</p> <p>3. Nasze potrzeby.</p> <p>4. Koledzy i przyjaciele.</p> <p>5. W klasie i na szkolnym korytarzu.</p> <p>6. Moje prawa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia prawa i obowiązki członków rodziny podaje przykłady różnorodnych potrzeb człowieka wymienia prawa dziecka i prawa ucznia odróżnia postępowanie sprawiedliwe od niesprawiedliwego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo wymienia zadania samorządu uczniowskiego podaje przykłady zachowania rówieśników, które mogą mieć wpływ na zachowanie innych podaje proste przykłady uprzejmości i tolerancji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie wartości przekazuje nam szkoła wyjaśnia, co oznacza, że rodzice są naszymi pierwszymi nauczycielami podaje przykłady działalności samorządu uczniowskiego w szkole 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym zajmuje się w szkole samorząd uczniowski i jaki ma wpływ na życie szkoły odróżnia i charakteryzuje różne potrzeby człowieka wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> własnymi słowami przedstawia swoje miejsce w społeczeństwie, odpowiada na pytanie, jakie ma prawa i obowiązki (jako syn/córka, uczeń, obywatel) wyjaśnia znaczenie zaspokajania podstawowych i wyższych potrzeb w życiu człowieka dla jego intelektualnego i emocjonalnego rozwoju
<p>7. Skąd mój ród, moje korzenie?</p> <p>1. Co kryją pamiątki rodzinne?</p> <p>2. Opowieści prababci.</p> <p>3. Drzewo genealogiczne obrazem historii naszego rodu.</p> <p>4. Historia nazwiska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> rysuje swój rodowód (najbliższej rodziny) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady pamiątek rodzinnych wyjaśnia pojęcie: genealogia rozumie znaczenie pamiątek w kultywowaniu przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> podaje definicję pojęcia: genealogia wyjaśnia pojęcie: ród krótko omawia własnymi słowami, jaką wartość historyczną mają pamiątki rodzinne 	<ul style="list-style-type: none"> wie, skąd się wzięły nazwiska podaje, jakie informacje przydatne historykowi możemy uzyskać od dziadków rysuje uproszczone drzewo genealogiczne swojego rodu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje pochodzenie nazwisk: Kowalski, Młynarski, Górski formułuje pytania, jakie można zadać świadkowi ważnego wydarzenia historycznego
<p>8. Legendy i historia mojego miasta i regionu</p> <p>1. Miejsca i ludzie.</p> <p>2. Mała ojczyzna.</p> <p>3. Jak można opisać swoją małą</p>	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie: legenda wskazuje na mapie region swojego zamieszkania i jego stolicę 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie i wymienia co najmniej trzy regiony Polski i podaje ich stolice wymienia legendy związane z początkiem państwa polskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie: mała ojczyzna podaje przykłady potraw regionalnych opowiada o swoim regionie jako o małej ojczyźnie 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o swoim regionie jako o małej ojczyźnie odszukuje w różnych źródłach i przedstawia informacje dotyczące swojej miejscowości/regionu 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada, co dla niego oznacza pojęcie małej ojczyzny i jakie miejsce uznaje za swoją małą ojczyznę

<p>ojczyznę? 4. Historia, historia... 5. Symbole lokalne. 6. Co powiedzieliby nam nasi przodkowie? 7. Tam, gdzie żyjemy i gdzie mieszkamy – regiony. 8. Co mówią ludzie?</p>		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest gwara • podaje co najmniej trzy przykłady potraw regionalnych • wymienia co naj-mniej dwa przykłady tańców regionalnych • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • podaje przykłady informacji na temat zwyczajów i tradycji, jakie mogą nam przekazać nasi dziadkowie 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • podaje nazwę najbliższego muzeum regionalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady gwar i wskazuje na mapie obszary, z których pochodzą • podaje genezę symboli lokalnych • wyjaśnia, skąd się wzięły herby • wymienia, jakie obyczaje i tradycje składają się na folklor (twórczość artystyczna, baśnie, legendy, przysłowia, rzeźbiarstwo, muzyka, tańce, potrawy regionalne) 	
<p>9. Polska – moja ojczyzna 1. Ojczyzna jest wspólna. 2. Tam, gdzie żyjemy i gdzie mieszkamy. 3. Stolica Polski. 4. Nasze najważniejsze symbole. 5. Hymn narodowy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie i wymienia sąsiadów Polski • wymienia polskie symbole narodowe • wymienia polskie święta narodowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie ojczyzny • wymienia co najmniej trzy mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • wyjaśnia, co oznacza, że język polski jest naszym językiem urzędowym • wymienia polskie święta narodowe, podaje ich daty • wykonuje hymn Polski • podaje imię i nazwisko autora słów Mazurka Dąbrowskiego • wyjaśnia, że autor melodii nie jest znany • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę • podaje, gdzie znajdują się siedziby polskiego parlamentu i prezydenta 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie polskich symboli narodowych • wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega stołeczny charakter Warszawy • wyjaśnia, dlaczego w wielu miejscowościach znajduje się ulica Warszawska • wymienia dawne stolice Polski (Gniezno, Kraków) 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada o okolicznościach powstania polskiego hymnu narodowego
<p>10. Jak żyli nasi pra-przodkowie – myśliwi i rolnicy 1. Nasi praprzodkowie. 2. Jak żyli? Co robili? 3. Od koczownika do rolnika, no i co z tego wynika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zwierzęta udomowione przez człowieka • wymienia pierwsze narzędzia używane przez człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady narzędzi wytwarzanych przez ludzi pierwotnych • wyjaśnia, w jaki sposób odkrycie uprawy zboża zmieniło sposób życia ludzi pierwotnych • wyjaśnia, do czego służyły żarna • wymienia produkty, które stanowiły pożywienie człowieka pierwotnego, wyjaśnia, w jaki sposób człowiek je zdobywał • przedstawia zajęcia ludzi pierwotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia łacińskie określenie homo sapiens • wyjaśnia, na czym polegało epokowe wydarzenie, jakim było opanowanie przez człowieka ognia • wyjaśnia, w jaki sposób człowiek wykorzystywał mięso, skórę i kości zabitych zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak przebiegała ewolucja człowieka, jak zmieniła się jego postawa i mózg 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie koczownicze z życiem osiadłym ludzi • wyjaśnia, dlaczego zmiana trybu życia ludzi z koczowniczego na rolniczy miała bardzo duże znaczenie dla rozwoju ludzkości
<p>11. Biskupin – pradawna osada</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie ilustracji 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje Biskupin na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie formułuje 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie pracy

<p>nad jeziorem</p> <ol style="list-style-type: none"> O tym, że każdy, kto umie patrzeć, może być odkrywcą. Życie w grodzie nad jeziorem. Co się stało z Biskupinem? 	<p>wygląd osady w Biskupinie</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej trzy informacje o Biskupinie 	<p>historycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym się zajmowali mieszkańcy Biskupina opisuje wygląd osady w Biskupinie 	<p>odkrycia osady w Biskupinie</p> <ul style="list-style-type: none"> określa epokę historyczną, w której żyli mieszkańcy Biskupina umieszcza na osi czasu wiek, w którym powstała osada w Biskupinie 	<p>wypowiedź ustną na temat życia ludzi w Biskupinie</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje życie mieszkańców Biskupina i życie ludzi pierwotnych – wskazuje podobieństwa i różnice 	<p>archeologów dla poznania przeszłości</p>
<p>12. Legendy i historia, czyli opowieści o początkach państwa polskiego</p> <ol style="list-style-type: none"> Wśród pradawnych opowieści. Legenda o Lechu, Czechu i Rusie. Legenda o złym księciu Popielu. Legenda o Piaście. Legenda o księciu Krakcu i smoku wawelskim. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najstarszych kronikarzy – Galla Anonima, Wincentego Kadłubka i Jana Długosza wymienia legendy: o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Krakcu i smoku wawelskim 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie legendy opowiada legendy o Lechu, Czechu i Rusie, o Popielu, o Piaście, o księciu Krakcu i smoku wawelskim wskazuje na mapie Gniezno i Kraków 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę pomiędzy opisywanymi w kronikach postaciami legendarnymi a historycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje legend dla budowania tożsamości narodu polskiego oddziela fakty historyczne od legend samodzielnie wypowiada się na temat, czy legendy mogą być dla nas źródłem historycznym 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najstarszych polskich kronikarzy w porządku chronologicznym, wyjaśnia, kto według legendy dał początek dynastii piastowskiej podaje przykłady postaci legendarnych i historycznych
<p>13. Mieszkańcy grodu i podgrodzia</p> <ol style="list-style-type: none"> Jak powstawały grody? Gród ośrodkiem władzy książęcej. Mieszkańcy podgrodzia. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie ilustracji wygląd grodu i podgrodzia 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody obronne wyjaśnia pojęcia: gród, podgrodzie, plemię opisuje, w jaki sposób wybierano miejsce do budowy grodu i jak zabezpieczano go przed wrogami wymienia mieszkańców grodu i podgrodzia wskazuje na osi chronologicznej czas, kiedy na ziemiach polskich budowano grody obronne wymienia towary, którymi handlowano na targach odbywających się w podgrodzia 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób wybierano miejsce do budowy grodu i jak zabezpieczano go przed wrogami wyjaśnia, kim byli panowie grodowi i kasztelanowie wyjaśnia, jaką funkcję pełniły podgrodzia 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady nazw osad średniowiecznych specjalizujących się w określonym rzemiośle opowiada o życiu codziennym mieszkańców podgrodzia wymienia władcę, który zjednoczył część plemion zamieszkujących ziemie polskie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje gród jako ośrodek władzy książęcej wymienia główne grody zbudowane w czasach Mieszka I
<p>14. W średnio-wiecznym zamku – siedzibie seniora</p> <ol style="list-style-type: none"> Budowa zamku. W siedzibie seniora i w jej pobliżu. Od giermka do rycerza. Rycerskie życie. Rycerskie losy. 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje na podstawie ilustracji wygląd średniowiecznego zamku opowiada, kto mieszkał w zamku i jak wyglądało życie codzienne mieszkańców zamku i podzamcza opisuje na podstawie ilustracji wygląd rycerskiej zbroi 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z jakiego materiału budowano zamki średniowieczne wymienia czynniki, które decydowały o wyborze miejsca, w którym budowano zamek wyjaśnia pojęcia: fosa, podzamcze, senior, trubadur, paż, giermek, porównuje gród i zamek – wskazuje podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcję herbu rycerskiego opisuje przebieg turnieju rycerskiego wymienia zadania giermka wyjaśnia, co oznacza, że zamek był budowlą obronną i wymienia elementy obronne zamku (wieże, mury, baszty, fosę) opisuje przebieg pasowania na rycerza 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Zawiszy Czarnego omawia funkcję herbu rycerskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie historycznej Polski XIV wieku co najmniej trzy zamki średniowieczne

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem • wymienia cechy charakteru, jakimi powinien odznaczać się rycerz • opowiada o Zawiszy Czarnym 			
15. Życie mieszkańców wsi 1. W rytmie pór roku. 2. W chłopskiej chałupie. 3. Powinności wobec możnego pana.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia narzędzia stosowane w średniowiecznej wsi – cep, radło, żarna • wymienia rośliny uprawiane na wsi – zboże, rośliny strączkowe: bób, fasola, groch • wymienia zwierzęta hodowane na wsi: bydło, kozy, owce, świnie • opisuje na podstawie ilustracji wygląd wsi średniowiecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiada, jak wyglądało życie codzienne na wsi średniowiecznej • wymienia zajęcia chłopów • wyjaśnia, do kogo należała ziemia uprawiana przez średniowiecznych chłopów • wymienia powinności chłopów wobec możnego pana i wobec Kościoła 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: danina, post, dziesięcina 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje życie na wsi współcześnie i w średniowieczu – wskazuje podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegał ścisły związek życia codziennego średniowiecznych chłopów z przyrodą i porami roku • porównuje życie chłopów i rycerza w średniowieczu • wyjaśnia, dlaczego chłopowie mieli najmniej praw spośród wszystkich stanów
16. W służbie Bogu i ludziom 1. Księża i zakonnicy. 2. Święty Franciszek – przyjaciel ludzi i zwierząt. 3. Życie codzienne w średniowiecznym klasztorze. 4. W pracowni średniowiecznego kronikarza.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne zakony średniowiecza (benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie) • opisuje na podstawie ilustracji wygląd średnio-wiecznego klasztoru 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał, miniatura • opowiada o kopiowaniu i pisaniu ksiąg w średniowieczu • wyjaśnia, dlaczego średniowieczne księgi były bardzo drogie 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje postać św. Franciszka • opowiada o głoszonej przez niego nauce • omawia życie codzienne średniowiecznych zakonników • wyjaśnia, dlaczego duchowni często byli doradcami, sekretarzami i wysłannikami dyplomatycznymi na dworach monarchów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę jasełek i przedstawień pasyjnych – opowiada, że wprowadzili je w Kościele katolickim franciszkanie • samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat życia codziennego w zakonach średniowiecznych • stosuje pojęcia: reguła zakonna, kaznodzieja, zakon, klasztor, pergamin, inicjał 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie fragmentu tekstu źródłowego wymienia zasady postępowania franciszkanów • wyjaśnia określenie „benedyktynska praca”
17. Średniowieczne kościoły i katedry 1. Budowle o grubych murach i małych oknach. 2. Strzeliste katedry. 3. Miejsca święte i pielgrzymki. 4. Co kryją podziemia średniowiecznych kościołów?	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnia na ilustracjach style architektury średniowiecznej – styl romański i gotycki 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia wygląd katedry romańskiej i katedry gotyckiej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej trzy różnice pomiędzy architekturą romańską a gotycką • wyjaśnia, dlaczego ludzie w średniowieczu odbywali pielgrzymki do miejsc świętych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na ilustracji: sklepienie krzyżowe, witraż, rozetę, portal • wyjaśnia pojęcia: fundator, krypta, relikwie • wyjaśnia, z czego wynikała pobożność ludzi średniowiecza • opisuje, co znajduje się w krypcie św. Leonarda w podziemiach katedry wawelskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie tekstu źródłowego omawia udział szlachty i ludu w budowaniu średniowiecznych kościołów
18. W średnio-wiecznym mieście 1. Od osady do miasta. 2. Wśród ulic średniowiecznego miasta. 3. Kto posiadał miasto, a kto nim zarządzał? 4. Kupcy i rzemieślnicy. 5. Od zamożnego kupca do	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia wygląd średniowiecznego miasta • podaje przykłady budynków miejskich (kamienice, ratusz, kościół parafialny) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, do czego służył pręgierz • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w średniowiecznym mieście • wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi • wymienia zajęcia rzemieślników mieszkających 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zróżnicowanie mieszkańców średniowiecznego miasta • wyjaśnia pojęcia: cech, burmistrz, rajca, rada miejska, pospólstwo, plebs, patrycjat • wyjaśnia, kto nadawał miastom prawa miejskie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie miast z dawnych podgrodzi • omawia zajęcia rzemieślników mieszkających w mieście średniowiecznym • podaje przykłady nazw ulic, które wywodzą się od mieszkających tam rzemieślników 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wygląd miast współczesnych do miast średniowiecznych – wskazuje podobieństwa i różnice

wędrownego grajka. 6. Życie w średniowiecznym mieście.		w mieście średniowiecznym • wyjaśnia, kto był właścicielem średniowiecznych miast			
19. W pracowni mistrza Stwosza 1. Z Norymbergi do Krakowa. 2. W warsztacie rzeźbiarza. 3. Niezwykły ołtarz kościoła Mariackiego.	• wyjaśnia, kim był Wit Stwosz • na podstawie ilustracji opisuje wygląd ołtarza Wita Stwosza	• opowiada, jak powstawał ołtarz mariacki	• umieszcza na linii chronologicznej wiek XV i daty panowania Kazimierza Jagiellończyka • wyjaśnia pojęcia: detal, pracownia, rzemieślnik, artysta	• opowiada, jak powstawał ołtarz Wita Stwosza • wyjaśnia, kto był jego fundatorem • opisuje własnymi słowami fragment książki: Historia żółtej cizemki przedstawiony w podręczniku	• wyjaśnia, jakie informacje o życiu mieszkańców średniowiecznego Krakowa można odnaleźć w ołtarzu Wita Stwosza
20. Dzieło mistrza Długosza 1. Zamiłowanie do wiedzy. 2. W służbie królów. 3. Jan Długosz – wychowawca synów królewskich. 4. Pierwszy polski historyk.	• wyjaśnia, kim był Jan Długosz i czym się zajmował	• wymienia co najmniej dwóch synów Kazimierza Jagiellończyka, późniejszych królów Polski • wyjaśnia pojęcia: historyk, kronikarz, dziennikarz, dyplomata, wychowawca • umieszcza na osi czasu wiek, w którym żył Jan Długosz	• opisuje sposób wychowania na dworze królewskim • wyjaśnia, na czym polegała działalność dyplomatyczna Jana Długosza	• wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz uznawany jest za pierwszego polskiego historyka	• na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy pozapodręcznikowej wyjaśnia, dlaczego Jan Długosz podjął się spisania dziejów polskich
21. Mikołaj Kopernik – ten, który poruszył Ziemię 1. Uczony ksiądz Kopernik. 2. Zarządca dóbr kościelnych i obrońca zamków. 3. Kopernik i jego wielkie odkrycie.	• wyjaśnia, kim był Mikołaj Kopernik i jakimi dziedzinami nauki się zajmował	• wymienia dziedziny nauki, którymi zajmował się Mikołaj Kopernik • wymienia miasta, szkoły i uniwersytety, w których uczył się i studiował Mikołaj Kopernik • wyjaśnia pojęcia: uczony, astronom, astronomia, Układ Słoneczny, odkrycie naukowe	• wyjaśnia powiedzenie: „Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię”	• opisuje znaczenie Akademii Krakowskiej dla rozwoju polskiej nauki • wyjaśnia i podkreśla znaczenie odkrycia Mikołaja Kopernika dla rozwoju nauki	• odróżnia pojęcia: astrolog i astronom
22. W szlacheckim dworze i w pałacu magnackim 1. Od rycerza do szlachcica. 2. W szlacheckim dworze. 3. W folwarku szlacheckim. 4. Od szlachcica do magnata. 5. W siedzibie magnata. 6. W chłopskiej zagrodzie.	• na podstawie ilustracji porównuje strój szlachecki i magnacki • na podstawie ilustracji porównuje wygląd dworu szlacheckiego i pałacu magnackiego	• zaznacza na osi chronologicznej wieki: XVI i XVII • wyjaśnia pojęcia: przywileje, pospolite ruszenie, szlachta, czeladź, magnateria • wyjaśnia, jakie obowiązki i przywileje miała szlachta • wymienia, kto pracował w gospodarstwach należących do szlachty	• wyjaśnia, czym szlachta wyróżniała się spośród innych stanów • wyjaśnia, czym różniła się magnateria od szlachty • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w folwarku szlacheckim	• formułuje wypowiedź ustną na temat różnorodności stanu szlacheckiego • omawia znacznie magnaterii w życiu politycznym i kulturalnym Rzeczypospolitej	• wyjaśnia, z jakiej grupy społeczeństwa średniowiecznego wyłoniła się szlachta • zbiera z różnych źródeł informacje na temat polskiej magnaterii – wymienia najbardziej znane rody magnackie w Rzeczypospolitej XVII wieku
23. W Łazienkach Królewskich 1. W kręgu nauki i sztuki. 2. W komnatach i apartamentach królewskich. 3. Szkoła dla patriotów. 4. Pierwsze ministerstwo oświaty. 5. Miasto z obrazów.	• na podstawie ilustracji omawia wygląd Łazienek Królewskich • wymienia postacie Ignacego Krasickiego, Bernarda Bellotta, Grzegorza Piramowicza	• wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego dla rozwoju kultury i nauki polskiej • wyjaśnia, czym były obiady czwartkowe i kto był na nie zapraszany • wyjaśnia, kim byli Ignacy Krasicki, Grzegorz Piramowicz,	• wyjaśnia znaczenie założenia Szkoły Rycerskiej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • wyjaśnia znaczenie powołania Komisji Edukacji Narodowej dla rozwoju szkolnictwa w Polsce • opowiada, jak wyglądało życie codzienne	• opowiada o rozwoju kultury polskiej w czasach panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	• na podstawie obrazów Bernarda Bellotta (Canaletta) opisuje życie codzienne w Warszawie XVIII wieku

		Bernardo Bellotto, zwany Canalettem <ul style="list-style-type: none"> umieszcza na osi czasu wiek XVIII i jego drugą połowę – czas panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego 	w osiemnastowiecznej Warszawie <ul style="list-style-type: none"> wymienia postacie Ignacego Krasickiego, Grzegorza Piramowicza, Bernarda Bellotta oraz opisuje ich dokonania 		
24. Kolejną w XIX wiek 1. Od lampy naftowej do żarówki. 2. Para, węgiel i żelazo 3. Parowóz Stephensona. 4. Zmieniają się miasta. 5. Powstają fabryki. 6. Zmienia się życie ludzi.	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji opisuje wygląd i życie codzienne w dziewiętna-stowiecznym mieście wymienia wynalazki XIX wieku, jakich używamy do dzisiaj (np. żarówka, rower, aparat fotograficzny) 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady udogodnień miejskich wprowadzonych w XIX wieku wymienia wynalazki i osiągnięcia techniki XIX wieku opowiada, kim byli Ignacy Łukasiewicz, William Murdock, Tomasz Edison omawia, jak zmieniło się życie codzienne ludzi w XIX i na początku XX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje życie ludzi w XIX wieku i we wcześniejszych epokach omawia znaczenie wynalazenia parowozu 	<ul style="list-style-type: none"> omawia genezę powstania fabryk i nowej klasy społecznej – robotników opisuje zmiany w sposobach podróżowania w XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wpływ wynalazków na poprawę jakości życia ludzi w XIX wieku

KLASA V

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny dla klasy V opracowane zostały z wykorzystaniem i w oparciu o program nauczania przedmiotu historia i społeczeństwo **Historia wokół nas** WSiP.

Temat lekcji	Wymagania na ocenę dopuszczającą; uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną; uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą; uczeń:	Wymagania na ocenę celującą; uczeń:
1. Czas w historii. 1. Chronologia – nauka o mierzeniu czasu. 2. Epoki historyczne i wielkie wydarzenia. 3. Fakty historyczne i daty. 4. Oś czasu, czyli jak porządkujemy kolejność wydarzeń.	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego służy oś czasu wymienia epoki historyczne rozumie, co oznacza pojęcie chronologia wyjaśnia pojęcia: tysiąclecie, wiek, półwiecze 	<ul style="list-style-type: none"> umieszcza daty na osi czasu w kolejności chronologicznej wyjaśnia skróty p.n.e., n.e. określa wiek danego wydarzenia wymienia epoki historyczne w kolejności chronologicznej oblicza czas, jaki upłynął między wydarzeniami 	<ul style="list-style-type: none"> określa wiek wydarzeń historycznych i połowę wieku wymienia wydarzenie, jakie zostało uznane za początek naszej ery zna daty graniczne epok historycznych, wie, co się wtedy wydarzyło wyjaśnia, czym są fakty historyczne podaje definicję chronologii 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje epoki historyczne bezbłędnie umieszcza daty na osi chronologicznej i określa, czy jest to pierwsza, czy druga połowa wieku 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie układa oś czasu swojej rodziny, przedstawia wydarzenia w porządku chronologicznym i je opisuje

<p>2. Nad Eufratem i Tygrysem.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kraina między rzekami. 2. Rzeka to życie, i to całkiem wygodne. 3. Potężne mury miast. 4. U wrót świątyni. 5. Pismo i inne wynalazki mieszkańców Mezopotamii. 6. Co to jest prawo i po co je wymyślono? 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Mezopotamię • na podstawie ilustracji omawia wygląd bramy Isztar • wyjaśnia, czym było pismo klinowe • wymienia co najmniej jeden wynalazek Sumerów • wie, kim był Hammurabi 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Tygrys i Eufrat • krótko omawia znaczenie kanałów nawadniających dla rozwoju rolnictwa w Mezopotamii • wie, kim byli Sumerowie • na podstawie ilustracji opisuje wygląd zigguratu • wymienia wynalazki Sumerów • zna zasadę kodeksu Hammurabiego „oko za oko, ząb za ząb” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie cywilizacja i zajęcia Sumerów • opowiada, jak wyglądały miasta w Mezopotamii • wyjaśnia pochodzenie nazwy Babilonia • omawia wygląd babilońskich świątyni i religijność Sumerów • wskazuje na osi czasu datę wynalezienia pisma 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje położenie geograficzne Mezopotamii z uwzględnieniem wpływu środowiska na życie ludzi • omawia znaczenie wynalezienia koła i pisma dla rozwoju człowieka • wymienia nauki, które rozwinęły się w Babilonii • wyjaśnia, dlaczego Mezopotamia uważana jest za obszar, w którym narodziła się pierwsza cywilizacja • wskazuje obszar Mezopotamii na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie analizuje tekst źródłowy dotyczący praw ustanowionych przez Hammurabiego • wskazuje wpływy cywilizacji babilońskiej na dzieje ludzkości • bezbłędnie posługuje się osi czasu; odczytuje czas trwania cywilizacji Mezopotamii • pamięta, że wynalezienie pisma uczeni uznali za początek epoki starożytności
<p>3. W Egipcie faraonów.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O rzece, która żywiła Egipcjan. 2. O tym, czego Egipcjanom nie brakowało, i o tym, co musieli sprowadzać. 3. Państwo, władca i jego lud. 4. Bogowie i kapłani. 5. Urzędnicy i pisarze. 6. Zapisane na zwojach papirusu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Egipt i Nil • wyjaśnia, kim był faraon • na podstawie ilustracji omawia wygląd piramidy • podaje kilka informacji na temat pozycji kapłanów w państwie egipskim 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: faraon, piramida, papirus, mumia • wymienia imiona kilku egipskich bogów • opowiada, jak wyglądało życie codzienne w starożytnym Egipcie • wyjaśnia, dlaczego Egipcjanie mumifikowali ciała zmarłych • omawia, czym zajmowali się w Egipcie urzędnicy i pisarze • na podstawie ilustracji omawia symbole władzy faraona 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Egipt nazywano darem Nilu • charakteryzuje podział społeczeństwa egipskiego • omawia pracę egipskich rolników • wyjaśnia, jak produkowano papirus • omawia religijność starożytnych Egipcjan • charakteryzuje zakres władzy faraona 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje życie codzienne w starożytnym Egipcie • omawia znaczenie odkrycia grobu Tutenchamona dla poznania kultury starożytnego Egiptu • wyjaśnia, na czym polegał hierarchiczny podział społeczeństwa egipskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje wpływy kultury starożytnego Egiptu na kulturę współczesną • przygotowuje prezentację na temat zabytków z czasów starożytnych, jakie do dziś można zobaczyć w Egipcie
<p>4. Palestyna i jej mieszkańcy.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ziemia Obiecana. 2. Trudna droga do Ziemi Obiecanej. 3. Wiara w jedynego Boga. 4. O tym, jak powstało królestwo Izraela. 5. Walka Dawida z Goliatem. 6. O wielkich królach Izraela. 	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje na mapie Palestynę i wyjaśnia, dlaczego została nazwana Ziemią Obiecaną • wie, kim byli Abraham, Mojżesz, Dawid, Goliat i Salomon • na podstawie ilustracji omawia wygląd świątyni Salomona 	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje na mapie drogę Abrahama z Ur do Kanaan • streszcza opowieść o walce Dawida z Goliatem • wyjaśnia, skąd Izraelici otrzymali Dziesięciorgo Przykazań • wie, czym była Arka Przymierza • wyjaśnia pojęcia: Biblia, Stary Testament, Arka Przymierza, Tora 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje położenie geograficzne Palestyny • wyjaśnia, dlaczego Izraelici trafili do Egiptu • omawia znaczenie Dziesięciorga Przykazań • wie, kim byli Filistyni i jaką rolę odegrali w historii Izraela 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje religię Izraelitów do wierzeń starożytnych Egipcjan i Sumerów • omawia symbolikę Świątyni Jerozolimskiej • wyjaśnia znaczenie powiedzenia „walka Dawida z Goliatem” • wie, czym jest Ściana Płaczu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice między religią Izraelitów a religią Egipcjan i Sumerów

<p>5. Od obrazków do liter.</p> <p>1. Ludzie i pismo. 2. Materiały pisarskie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> własnymi słowami wyjaśnia, czym jest pismo wymienia co najmniej dwa rodzaje dawnego pisma podaje przykłady materiałów piśmienniczych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady pisma obrazkowego i przykłady pisma alfabetycznego wie, kto wynalazł najstarszy alfabet wymienia najstarsze materiały piśmiennicze wyjaśnia pojęcia: pergamin, papirus 	<ul style="list-style-type: none"> podaje definicję pojęcia pismo krótko charakteryzuje różne rodzaje pisma omawia znaczenie pisma dla rozwoju ludzkości porównuje pismo obrazkowe z pismami fonetycznymi potrafi dopasować rodzaj materiału pisarskiego do rodzaju pisma 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia ewolucję pisma – od pisma rysunkowego do alfabetycznego ocenia, który rodzaj pisma wywarł największy wpływ na rozwój ludzkości potrafi dopasować rodzaj materiału pisarskiego do rodzaju pisma – wyjaśnia, dlaczego właśnie taki rodzaj materiału pisarskiego był używany 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie formułuje wypowiedź na temat „ewolucja pisma – od pisma obrazkowego do współczesnego alfabetu”
<p>6. W ojczyźnie starożytnych Greków.</p> <p>1. Kraina Greków. 2. Życie w greckiej polis. 3. Na greckiej agorze. 4. W greckim domu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Grecję na podstawie rysunku omawia życie codzienne w greckiej polis wie, co oznacza pojęcie Hellada i Hellenowie własnymi słowami wyjaśnia pojęcie demokracja 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia budowę greckich statków handlowych wie, jak funkcjonowała demokracja ateńska wyjaśnia pojęcie agora wyjaśnia pojęcia: barbarzyńca, kolonie, polis 	<ul style="list-style-type: none"> omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji wyjaśnia, kto w greckim polis mógł zostać obywatelem opisuje funkcje greckiej agory opisuje życie codzienne greckiej rodziny na podstawie materiału ikonograficznego opisuje grecki dom 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny i skutki kolonizacji greckiej wie, czym zajmowała się rada pięciuset 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje demokrację ateńską ze współczesnym ustrojem Polski
<p>7. Ateny i Sparta.</p> <p>1. Ateny – państwo wolnych obywateli. 2. Sparta – państwo żołnierzy. 3. W obronie przed wspólnym wrogiem. 4. Wojny Greków z Persami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Ateny i Spartę wyjaśnia, jak funkcjonowała demokracja ateńska wyjaśnia, co oznacza, że Sparta była państwem żołnierzy wie, z kim Grecy toczyli wojny w V w. p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, do czego służyły ostrakony krótko omawia najważniejsze cechy demokracji ateńskiej wie, kim byli: Perykles, Miltiades, Leonidas i Kserkses, na podstawie ilustracji opisuje uzbrojenie hoplity krótko omawia przebieg i wynik wojen grecko-perskich 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia w kolejności chronologicznej najważniejsze bitwy wojen grecko-perskich charakteryzuje ustrój Sparty wyjaśnia, kim byli Persowie i dlaczego ruszyli z wyprawą przeciwko państwu greckim wyjaśnia, na czym polegało spartańskie wychowanie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ustrój Aten i Sparty, wskazuje zalety i wady każdego z nich przedstawia na mapie i szczerze omawia przebieg wojen grecko-perskich 	<ul style="list-style-type: none"> korzystając ze źródeł pozapodręcznikowych wyszukuje informacje o „polskich Termopilach” i przygotowuje na ten temat prezentację

<p>8. Kultura Greków.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Najtrudniejsze pytania. 2. W poszukiwaniu dobra. 3. O laur zwycięstwa, czyli coś dla tych, którzy lubią sport. 4. Na Olimpie. 5. Wszystko dla bogów. 6. Bogowie i herosi. 7. Muzyka i teatr. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej jednego z wielkich greckich filozofów • wie, w którym wieku p.n.e. odbyły się pierwsze igrzyska starożytne • wymienia kilku greckich bogów • opowiada co najmniej jeden mit • wie, że Grecy byli twórcami teatru • na podstawie ilustracji omawia wygląd teatru greckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • krótko omawia przebieg starożytnych igrzysk • wymienia cechy charakterystyczne religijności starożytnych Greków • wie, kim byli Herodot, Sokrates, Platon i Arystoteles • wyjaśnia pojęcia: filozofia, olimpiada, igrzyska, mit, ambrozja, teatr, Olimp, bogowie olimpijscy, heros, teatr grecki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, skąd się wzięła filozofia • omawia poglądy Platona i Arystotelesa na temat dobra • przedstawia przebieg starożytnych igrzysk • opowiada mity o Heraklesie i Odyseuszu • wyjaśnia, dlaczego Herodota nazywamy ojcem historii • wymienia greckich bogów i dziedziny, jakimi się opiekowali 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje igrzyska starożytne do igrzysk nowożytnych, wskazuje cechy wspólne i różnice • porównuje teatr grecki do teatru współczesnego • łączy pochodzenie igrzysk z obchodami świąt na cześć Zeusa, a korzenie teatru z uroczystościami na cześć Dionizosa 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie zbiera i prezentuje informacje dotyczące wskrzeszenia idei igrzysk w XIX wieku • wymienia słowa pochodzenia greckiego (np.: gimnazjum, geografia, biologia, stadion, biblioteka)
<p>9. Architekci i rzeźbiarze.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Świątynie na Akropolu. 2. Rzeźby, kamienne posągi i malowidła. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia wygląd Akropolu • wymienia co najmniej jedną cechę charakterystyczną greckich rzeźb i posągów • odróżnia styl czarnofigurowy od czerwonofigurowego 	<ul style="list-style-type: none"> • umieszcza na osi chronologicznej V w. p.n.e. – okres rozkwitu kultury greckiej • wymienia porządki architektoniczne greckich kolumn • wie, komu była poświęcona największa świątynia ateńskiego Akropolu • opowiada, jak wyglądał Partenon • wie, kim był Fidiasz 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne greckiej architektury • opowiada, jak Grecy rzeźbili i ozdabiali rzeźby i posągi • charakteryzuje styl czarnofigurowy i czerwonofigurowy greckiego malarstwa wazowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegał wpływ kultury greckiej na inne regiony Morza Śródziemnego i Morza Czarnego • samodzielnie zastanawia się, jakim źródłem historycznym są dla nas dzieła sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje wpływ architektury greckiej na style architektoniczne późniejszych epok
<p>10. W starożytnym Rzymie.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O mieście na siedmiu wzgórzach. 2. Rzym i jego mieszkańcy. 3. O wilczyca, podróżniku i o tym, jak powstał Rzym. 4. O królach i urzędnikach rzymskich. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Półwysep Apeniński • wskazuje na osi chronologicznej wiek, w którym założono Rzym • na podstawie ilustracji opisuje wygląd rzymskiej ulicy • opowiada co najmniej jedną legendę związaną z założeniem Rzymu • własnymi słowami wyjaśnia pojęcie republika • wie, że językiem Rzymian była łacina 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę założenia Rzymu • wyjaśnia pojęcie Imperium Rzymskie • wymienia uprawnienia zgromadzenia ludowego, senatu, trybunów ludowych i konsulów • opowiada legendy o założeniu Rzymu • wie, kto mógł zostać senatorem • wyjaśnia, dlaczego wilczyca jest symbolem Rzymu • podaje pochodzenie słowa republika • wyjaśnia pojęcia: terminy, akwedukty 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia położenie i warunki geograficzne Rzymu • wymienia przyczyny rozwoju Rzymu • opowiada o rzymskim senacie • wyjaśnia, w jakich okolicznościach Rzym stał się republiką • na osi chronologicznej umieszcza daty założenia Rzymu i wprowadzenia republiki 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje opowieści o założeniu Rzymu z ustaleniami historyków • na podstawie planu omawia rozwój terytorialny Rzymu • porównuje ustrój republikańskiego Rzymu z demokracją ateńską – wskazuje podobieństwa i różnice 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ustrój demokracji rzymskiej ze współczesną demokracją

<p>11. Rzym cesarstwem.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pod znakiem Marsa. 2. Sukcesy wodzów i koniec republiki. 3. Juliusz Cezar. 4. Oktawian i początek cesarstwa. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia strój i uzbrojenie rzymskiego legionisty • wie, kim byli Hannibal, Juliusz Cezar i Oktawian August • umieszcza na osi chronologicznej I wiek p.n.e. • własnymi słowami wyjaśnia pojęcia: cesarstwo, legion, legionista 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny podbojów Rzymian • wskazuje na mapie Kartaginę i Galię • wyjaśnia pojęcia: dyktator, cesarz, centurion, legat • omawia sposób dojścia Cezara do władzy • wyjaśnia, czym były prowincje rzymskie i jaka była rola namiestników • wyjaśnia, skąd pochodzi słowo cesarz 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie największy zasięg Imperium Rzymskiego • wyjaśnia różnicę między republiką a cesarstwem • charakteryzuje sposób walki Galów • wie, w jakich okolicznościach wznoszono łuki tryumfalne • krótko omawia wojny Rzymu z Kartaginą • omawia władzę cesarzy, wymienia ich prerogatywy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego wodzowie rzymskich legionów z czasem sięgali po władzę • wymienia państwa starożytne, które zostały podbite przez Rzym 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wpływ wybitnych jednostek (Hannibal, Cezar, Oktawian August) na dzieje Rzymu
<p>12. Kultura Rzymian.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prawo rzymskie. 2. Architekci i artyści. 3. Akwedukty, drogi i mosty. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia prawo rzymskie jako podstawę współczesnego prawa • wymienia największe osiągnięcia Rzymian: drogi, akwedukty i mosty • na podstawie ilustracji omawia wygląd rzymskiej ulicy 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, czym był Panteon • opisuje Forum Romanum jako centrum życia starożytnego Rzymu • na podstawie informacji opisuje sposób budowania rzymskich dróg 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady zasad rzymskiego prawa, stosowanych do dziś • opisuje sposób budowania rzymskich dróg • wskazuje przykłady naśladowania przez Rzymian architektury greckiej • wyjaśnia powiedzenie „wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady rzymskich budowli, które możemy oglądać także dzisiaj • wyjaśnia, dlaczego dla starożytnych Rzymian ważne było budowanie dróg 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia państwa Europy, Afryki i Azji, w których można zobaczyć pozostałości rzymskich dróg, akweduktów i mostów
<p>13. Społeczeństwo rzymskie.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co Rzymianie robili, gdy nie wojowali? 2. Religia Rzymian. 3. Igrzyska Rzymian. 4. Ludzie wolni i niewolnicy. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia wygląd domu bogatego Rzymianina • wymienia kilku rzymskich bogów • wie, kim byli gladiatorzy • wymienia przykładowe rozrywki Rzymian • wyjaśnia pojęcie niewolnik 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jaką pozycję miała rodzina w społeczeństwie rzymskim • wyjaśnia, jacy bogowie tworzyli Trójcę Kapitołińską • omawia wygląd i przeznaczenie Panteonu • wie, co się odbywało w Koloseum i w Cyrku Wielkim • wyjaśnia pojęcia: igrzyska, amfiteatr 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia religię Rzymian • charakteryzuje ulubione rozrywki Rzymian – wyścigi rydwanów i walki gladiatorów • wie, w jaki sposób zdobywano niewolników w Imperium Rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje religię Rzymian i Greków, wskazuje podobieństwa i różnice • wskazuje, czym różniły się igrzyska greckie od igrzysk rzymskich • porównuje pozycję ludzi wolnych i niewolników w cesarstwie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie przygotowuje wypowiedź na temat sieci dróg rzymskich, wykorzystuje informacje poza- podręcznikowe – encyklopedie, literaturę przedmiotu, internet
<p>14. Chrześcijanie.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jezus z Nazaretu. 2. Początki chrześcijaństwa. 3. Czym jest tolerancja? 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na osi czasu I w. n.e. • wskazuje na mapie Palestynę • wie, kim był Jezus z Nazaretu • wie, że narodziny Jezusa uznano za początek naszej ery (n.e.) • wyjaśnia pojęcia: apostoł, Ewangelia, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia symbole pierwszych chrześcijan • wyjaśnia, kogo nazywamy chrześcijanami • umieszcza na osi chronologicznej wiek, w którym chrześcijanie mogli wyznawać swoją religię bez narażenia się na 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia symbolikę chrześcijańską • wyjaśnia, dlaczego pierwsi chrześcijanie modlili się w katakumbach • podaje przyczyny i przebieg prześladowań chrześcijan w Rzymie • krótko omawia działalność 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie kraje, w których apostołowie głosili naukę Jezusa • charakteryzuje nauczanie Jezusa 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie informacji poza- podręcznikowych odpowiada na pytanie, czy chrześcijanie mogą wyznawać dziś religię na całym świecie, czy są miejsca, gdzie są prześladowani • podaje przykłady nietolerancji w dzisiejszym

		<p>prześladowania</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: Dobra Nowina, przypowieść, tolerancja, Mesjasz 	<p>apostołów Piotra i Pawła z Tarsu</p>		<p>świecie</p>
<p>15. Upadek Imperium Rzymskiego.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co złego stało się w imperium? 2. Ludzie z długimi brodami. 3. Z Rzymu do Konstantynopola. 4. Kto pokonał Rzym? 5. To, co najcenniejsze – dziedzictwo cywilizacji rzymskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na osi chronologicznej V w. n.e. • wyjaśnia pojęcie barbarzyńca • wskazuje na mapie kierunki podbojów Hunów i Wandalów • wymienia plemiona Wandalów i Hunów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny słabości cesarstwa rzymskiego • wskazuje na mapie kierunki podbojów Hunów i Wandalów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje współczesne znaczenia słów wandal i barbarzyńca • podaje daty podziału cesarstwa na wschodnie i zachodnie oraz datę upadku cesarstwa zachodniego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dziedzictwo cywilizacji rzymskiej • wyjaśnia, na czym polegała przewaga militarna plemion barbarzyńskich nad Rzymianami 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukuje informacje na temat dalszych losów cesarstwa wschodniorzymskiego
<p>16. W państwie Karola Wielkiego.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karol zwany Wielkim. 2. Szkoła w Akwizgranie. 3. W pałacu cesarskim. 4. Dziedzictwo Karola Wielkiego. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie państwo Karola Wielkiego • wyjaśnia pojęcie koronacja • na podstawie ilustracji omawia sposób kopiowania ksiąg w średniowieczu • wie, że językiem urzędowym w państwie Karola Wielkiego była łacina • wymienia państwa, jakie powstały po podziale królestwa Karola Wielkiego na trzy części 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę koronacji Karola Wielkiego na cesarza i określa, który to jest wiek • podaje nazwę plemienia, którego władcą był Karol Wielki • podaje przykłady wspierania nauki przez Karola Wielkiego • krótko omawia wygląd pałacu w Akwizgranie – wyjaśnia pojęcie arkady 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim byli Słowianie i Germanie • wyjaśnia, kogo kształciła szkoła pałacowa w Akwizgranie i na czym polegała karolińska reforma pisma łacińskiego • wymienia działania cesarza, które doprowadziły do rozwoju kultury i architektury • wymienia zasługi Karola Wielkiego dla rozwoju średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój terytorialny państwa Karola Wielkiego • wymienia wzorce, jakie czerpali władcy państw średniowiecznych z państwa Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Karola Wielkiego nazwano ojcem Europy
<p>17. Początki państwa polskiego.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Polanie i inne plemiona. 2. Co się wydarzyło w roku 966? 3. Ubrani w kolczugi. 4. Zwycięstwa Mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez Polan i Wiślan • określa wiek, w którym panował Mieszko I • na podstawie ilustracji opisuje wygląd grodu • wie, co wydarzyło się w 966 roku • wymienia państwo, z którym Mieszko I prowadził zwycięskie wojny 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie najważniejsze grody Polan i Wiślan • omawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I • wie, kim była Dobrawa • opisuje znaczenie i zadania drużyny książęcej • wyjaśnia pojęcia: plemię, ród, książę, Piastowie, chrzest, gród obronny, drużyna, danina • zna datę 972 i wie, co się wtedy wydarzyło 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy omawia rozwój terytorialny państwa Mieszka • wymienia przyczyny przyjęcia chrztu przez księcia Polan • omawia znaczenie przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wierzenia Słowian do religii chrześcijańskiej • wyjaśnia, dlaczego chrześcijaństwo przyszło do nas z Czech, a nie z cesarstwa niemieckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie analizuje teksty źródłowe dotyczące panowania Mieszka I

<p>18. Wprawa św. Wojciecha.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Książę Bolesław i misjonarz z Pragi. 2. Wyprawa św. Wojciecha do Prusów. 3. Drzwi Gnieźnieńskie świadectwem historii. 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim był św. Wojciech i dokąd udał się z misją • wyjaśnia pojęcie poganin • wskazuje na mapie miejsce pochowania św. Wojciecha • wie, co przedstawiają Drzwi Gnieźnieńskie 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kto został następcą Mieszka I • pokazuje na mapie tereny zamieszkane przez Prusów • krótko opowiada o wyprawie biskupa Wojciecha • wyjaśnia, dlaczego Drzwi Gnieźnieńskie są dziełem sztuki i źródłem historycznym • wyjaśnia, dlaczego Bolesław Chrobry sprowadził ciało Wojciecha do Gniezna • wyjaśnia pojęcia: chrześcijaństwo, biskup, misja, patron • umieszcza na osi czasu rok 997 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wyprawę biskupa Wojciecha do Prusów • wyjaśnia, dlaczego Bolesław Chrobry pomógł biskupowi zorganizować wyprawę chrystianizacyjną 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje tekst źródłowy • na podstawie przedstawień na Drzwiach Gnieźnieńskich opowiada żywot św. Wojciecha 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie gromadzi informacje na temat patronów Polski • omawia rolę sztuki – rzeźb, malowideł – w przekazywaniu wiernym informacji o świętych oraz zasad Pisma Świętego
<p>19. Bolesław Chrobry – książę i król.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. W roku 1000 w Gnieźnie. 2. Miecz Bolesława Chrobrego. 3. Królewska korona. 	<ul style="list-style-type: none"> • umieszcza na osi czasu rok zjazdu gnieźnieńskiego oraz rok koronacji Bolesława Chrobrego • wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Bolesława Chrobrego • opowiada o zjeździe gnieźnieńskim 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego • wyjaśnia pojęcia: wojowie, wyprawa wojenna, koronacja • wie, co to jest Szczerbiec i skąd, według legendy, pochodzi jego nazwa • wie, kim był Otton III 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia symbolikę włóczni św. Maurycego i diademu cesarskiego • wskazuje na mapie tereny podbite przez Bolesława Chrobrego na wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Bolesław Chrobry jest uważany za dobrego władcę • omawia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie informacji poza- podręcznikowych opowiada o panowaniu Ottona III i jego wizji Europy składającej się z czterech części
<p>20. Następcy Bolesława Chrobrego.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Testament Bolesława Chrobrego. 2. Rycerze krzyżacy i ich państwo. 3. W Polsce dzielnicowej XIII wieku. 4. Władysław Łokietek odbudowuje państwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, który władca podzielił państwo polskie na dzielnice • umieszcza na osi czasu rok 1138 • wyjaśnia pojęcie dynastia • wskazuje na mapie państwo zakonu krzyżackiego • podaje datę koronacji Władysława Łokietka • wymienia władcę, który zjednoczył państwo polskie • wskazuje na mapie Wielkopolskę i Małopolskę 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny podziału Polski na dzielnice • opisuje ekspansję Krzyżaków na Pomorzu i Kujawach • wymienia dzielnice zjednoczone przez Władysława Łokietka 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym była dzielnica senioralna • podaje skutki pozytywne i negatywne sprowadzenia Krzyżaków do Polski • wie, jakie tereny stały się łupem Tatarów w XIII wieku • omawia rozwój gospodarczy ziem polskich w czasach rozbitcia dzielnicowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia synów Bolesława Krzywoustego i wskazuje na mapie dzielnice, jakimi rządzą • omawia skutki rozbitcia dzielnicowego • szczegółowo omawia okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia okoliczności założenia zakonu krzyżackiego

<p>21. Kazimierz Wielki – budowniczy miast i zamków.</p> <ol style="list-style-type: none"> Rządy króla Kazimierza. Król Kazimierz dobrym gospodarzem. W królewskiej stolicy – Krakowie. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na osi chronologicznej wiek XIV wskazuje na mapie państwo polskie za czasów Kazimierza Wielkiego wyjaśnia pojęcie dyplomata wyjaśnia, kogo gościł Wierzynek 	<ul style="list-style-type: none"> podaje lata panowania Kazimierza Wielkiego wyjaśnia pojęcie przywilej wymienia państwa, z którymi Kazimierz Wilki podpisał pokój wyjaśnia, dlaczego król Kazimierz otrzymał przydomek Wielki 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki wolał prowadzić działania dyplomatyczne, niż zbrojne opisuje, jak zmienił się Kraków w czasach Kazimierza Wielkiego wymienia gości Kazimierza Wielkiego na uczcie u Wierzyńka 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia twierdzenie, że Kazimierz Wielki „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa polskiego miała kodyfikacja prawa i wybitie wspólnej dla całego kraju monety 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie mapy w podręczniku wymienia ziemie przyłączone do Polski przez Kazimierza Wielkiego
<p>22. Akademia w Krakowie.</p> <ol style="list-style-type: none"> Założenie Akademii Krakowskiej. Wśród uczniów. Wśród studentów. Wśród profesorów. Kto opiekował się nauką i sztuką? 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia władcę, który założył Akademię w Krakowie wyjaśnia pojęcia: uniwersytet, żak wymienia najsłynniejszych absolwentów Akademii Krakowskiej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje datę założenia Akademii Krakowskiej wymienia władców, którzy odnowili i unowocześnili Akademię Krakowską wyjaśnia pojęcia: bakałarz, bursa, kolegium, rektor wymienia nazwę najstarszego budynku Uniwersytetu Jagiellońskiego wyjaśnia, kto mógł zostać żakiem, a kto profesorem na uniwersytecie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki założył Akademię Krakowską wymienia przedmioty wykładane w Akademii Krakowskiej opisuje życie codzienne krakowskiego żaka wyjaśnia, jak były prowadzone zajęcia na uniwersytecie omawia rolę, jaką odgrywał rektor na uniwersytecie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie panowania Kazimierza Wielkiego i Akademii Krakowskiej dla rozwoju polskiej nauki i sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje funkcjonowanie uniwersytetów w średniowieczu i w czasach współczesnych
<p>23. Jadwiga i Jagiełło – unia dwóch narodów.</p> <ol style="list-style-type: none"> Jadwiga – królowna z Węgier. Litwa i Polska. Unia w Krewie – początek dynastii Jagiellonów. Panowanie Jadwigi i Jagiełły. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Królestwo Węgierskie, Wielkie Księstwo Litewskie wyjaśnia, jak to się stało, że Władysław Jagiełło został królem Polski wymienia nazwę dynastii, której początek dał Władysław Jagiełło 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie unia personalna podaje datę 1385 i wie, co się wtedy wydarzyło wymienia przyczyny i skutki zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie wyjaśnia, kim byli trubadurzy 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację Litwy przed zawarciem unii z Polską wyjaśnia, w jaki sposób król Władysław Jagiełło i królowa Jadwiga dbali o rozwój nauki i sztuki w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska nosi nazwę Uniwersytet Jagielloński opisuje średniowieczne rozrywki i zabawy wyjaśnia, jaki wpływ miało możnowładztwo małopolskie na wybór męża dla Jadwigi 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie tekstu źródłowego wymienia cechy charakteru Władysława Jagiełły na podstawie ilustracji w podręczniku omawia wygląd herbu Polski i Litwy
<p>24. Wojna z zakonem krzyżackim.</p> <ol style="list-style-type: none"> Najazdy Krzyżaków. Przygotowania do bitwy. Wielka bitwa pod Grunwaldem. Skutki bitwy – wyprawa pod Malbork. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji opisuje wygląd zamku w Malborku wskazuje na mapie Pomorze Gdańskie podaje datę bitwy pod Grunwaldem, wie, czym zwycięstwem się zakończyła 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny i skutki wojny z zakonem krzyżackim wyjaśnia, dlaczego zamek w Malborku był trudny do zdobycia wymienia wojska walczące po stronie polsko-litewskiej i walczące po stronie krzyżackiej na podstawie ilustracji opisuje wygląd rycerzy średniowiecznych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego państwo krzyżackie było zagrożeniem dla Polski i Litwy omawia kolejne etapy wojny przedstawia przebieg oblężenia Malborka i jego skutki 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki bitwy pod Grunwaldem z punktu widzenia Krzyżaków, Polaków i Litwinów 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie miejscowości, w których do dzisiaj zachowały się krzyżackie zamki samodzielnie interpretuje teksty źródłowe Jana Długosza

KLASA VI

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny dla klasy VI opracowane zostały z wykorzystaniem i w oparciu o program nauczania przedmiotu historia i społeczeństwo **Historia wokół nas** WSiP.

Temat lekcji	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń:
<p>1. Powrót do kultury starożytności</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czym było odrodzenie. 2. Piękno włoskich miast. 3. <i>Człowiekiem jestem...</i> 4. Michał Anioł. 5. Leonardo da Vinci. 6. Skromny drukarz z Moguncji. 7. „Walczyć z wiatrakami...” 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia wygląd budowli renesansowej • wskazuje na osi czasu XV i XVI w. • wskazuje na mapie Europy Włochy i przy pomocy nauczyciela wskazuje miasta włoskie: Rzym, Florencję, Wenecję, Bolonię, Mediolan • wymienia co najmniej jednego twórcę okresu odrodzenia • wymienia Mikołaja Kopernika, jako przykład człowieka renesansu • odpowiada na pytanie, dlaczego wynalazek druku był tak ważny dla ludzkości 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>nowożytność, humanista, odrodzenie, mecenas</i> • wymienia wybitnych przedstawicieli epoki odrodzenia – Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Jana Gutenberga • na podstawie ilustracji wskazuje nawiązania do starożytności w sztuce odrodzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia twierdzenie, że Włochy były kolebką renesansu • krótko omawia znaczenie rozwoju gospodarczego miast włoskich dla rozwoju kultury i sztuki w okresie odrodzenia • na podstawie najważniejsze dzieła Michała Anioła i Leonarda da Vinci • wie, jaka była pierwsza drukowana książka 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji porównuje architekturę średniowiecza i odrodzenia • omawia, w jaki sposób doszło do wynalezienia druku i jakie to miało znaczenie • wyjaśnia zwroty „walczyć z wiatrakami” „nic, co ludzkie, nie jest mi obce” i podaje ich genezę 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia samodzielnie zebrane informacje na temat twórców renesansu
<p>2. Wielcy żeglarze i odkrywcy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Afryka, Azja, Europa i ... ogromny ocean. 2. Karawela, Kompas, astrolabium ... i wszystko, co pomagało żeglarzom. 3. Odważni, ciekawi przygód – Henryk Żeglarz i Bartolomeu Diaz. 4. Wielka wyprawa Krzysztofa Kolumba. 5. Któredy do Indii – wyprawa Vasco da Gamy. 6. „Victorią” dookoła świata. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Amerykę Północną i Południową oraz Indie • wie, kim był Krzysztof Kolumb i czego dokonał • prawidłowo określa wiek, w którym Krzysztof Kolumb odkrył Amerykę 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwiska słynnych podróżników i żeglarzy: Krzysztofa Kolumba, Henryka Żeglarza, Bartolomeu Diaza, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana • wyjaśnia, jakiego lądu szukał Krzysztof Kolumb wyruszając w swoją podróż • wymienia wynalazki, które ułatwiły żeglugę i przyczyniły się do wielkich odkryć geograficznych: astrolabium, karawela, Kompas, busola • wymienia kontynenty, które określano mianem Stary Świat i Nowy Świat • wie, kto stał na czele pierwszej wyprawy dookoła świata 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie trasy wypraw wielkich podróżników: Krzysztofa Kolumba, Bartolomeu Diaza, Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana • wymienia towary, jakie sprowadzano do Europy z Indii • wyjaśnia pojęcia: <i>karawela, astrolabium, busola, Kompas</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wyobrażenie o świecie ludzi w średniowieczu i w epoce nowożytnej • omawia znaczenie wyprawy Ferdynanda Magellana • wymienia przyczyny odkryć geograficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie przygotowuje wypowiedź na temat odkryć geograficznych w XV i XVI w. oraz w czasach późniejszych

<p>3. Skutki wielkich odkryć geograficznych</p> <ol style="list-style-type: none"> Wyprawy konkwistadorów. Kolonizacja nowych terenów. Nieznany świat – Inkowie i Aztekowie. Co Europejczycy zyskali dzięki wyprawom morskim. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Amerykę Środkową i Amerykę Południową rozumie pojęcie <i>kolonizacja</i> wyjaśnia, dlaczego Krzysztof Kolumb nazwał mieszkańców Ameryki Indianami wie, kim byli Aztekowie i Inkowie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>konkwistador, kolonizacja</i> wie, kim byli Ferdynand Cortez i Montezuma wymienia co najmniej dwa skutki odkryć geograficznych wymienia towary sprowadzane z Ameryki do Europy 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia osiągnięcia Azteków i Inków omawia przebieg wypraw konkwistadorów omawia skutki odkryć geograficznych dla państw europejskich i ludów zamieszkujących Amerykę prekolumbijską 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie tereny, które były zamieszkane przez Azteków i Inków charakteryzuje skutki odkryć geograficznych z uwzględnieniem zmian demograficznych, ekonomicznych i kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> zastanawia się, czy odkrycia geograficzne miały bezpośredni wpływ na historię Polski
<p>4. Dwór Jagiellonów na Wawelu</p> <ol style="list-style-type: none"> Na dworze Zygmuntów. Renesansowy Wawel. W kręgu poetów i uczonych. W trosce o państwo. Następca Zygmunta I. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dwóch ostatnich królów z dynastii Jagiellonów: Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta wie, kim była królowa Bona prawidłowo umieszcza na osi czasu wiek XVI podaje datę zawarcia unii lubelskiej – 1569 r. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>arrasy, arkady, krużganki</i> wie, dlaczego wiek XVI nazywamy „złotym wiekiem kultury polskiej” zna daty hołdu pruskiego (1525 r.) i unii lubelskiej (1569 r.) wie, kim byli Jan Kochanowski i Mikołaj Kopernik 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy charakterystyczne architektury renesansowej krótko charakteryzuje ceremoniał dworski na dworze Jagiellonów omawia reformy gospodarcze przeprowadzone za panowania ostatnich Jagiellonów wskazuje na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje postać królowej Bony wymienia przykłady architektury renesansowej w Polsce wskazuje na mapie Koronę Królestwa Polskiego, Litwę i Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVI w. 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje największe dzieła renesansu we Włoszech i w Polsce
<p>5. W Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <ol style="list-style-type: none"> Ostatni z rodu. Zgoda, wolność i prawo. Szlachta wybiera króla. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa, które wchodziły w skład Rzeczypospolitej Obojga Narodów wie, kto w Rzeczypospolitej miał prawo wyboru króla rozumie pojęcie <i>wolna elekcja</i> wyjaśnia pojęcie <i>bezkrólewie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wie, kto był pierwszym królem elekcyjnym w Polsce wymienia najważniejsze zasady ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów: wolność, zgoda i prawo podaje datę pierwszej wolnej elekcji – 1573 r. wyjaśnia, kto miał prawo wybierać króla 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co oznacza, że król rządzi dziedzicznie lub w wyniku elekcji charakteryzuje pierwszego króla elekcyjnego i wyjaśnia, dlaczego potajemnie opuścił Polskę opisuje przebieg sejmiku elekcyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jaką rolę podczas bezkrólewia pełnił prymas wyjaśnia, co oznaczały zasady: wolności, zgody i prawa w ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów wymienia zasady ustroju Rzeczypospolitej zapisane w artykułach henrykowskich 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie, korzystając z internetu oraz źródeł pozapodręcznikowych, przygotowuje wypowiedź na temat królów elekcyjnych
<p>6. Kto razem z królem rządził państwem</p> <ol style="list-style-type: none"> Król i szlachta wspólnie rządzili państwem. Sejm walny. Sejmiki ziemskie. Skład sejmu. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia trzy stany sejmujące: króla, senat i izbę poselską wie, jak wybierani byli posłowie na sejm walny wyjaśnia, z pomocą nauczyciela, na czym polegała demokracja szlachecka 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>przywileje szlacheckie, pospolite ruszenie, senat, izba poselska, sejmiki ziemskie, nietykalność osobista</i> wie, czym się różniła magnateria od szlachty średniej i szlachty ubogiej wyjaśnia, w jakim celu były zwoływane sejmiki ziemskie 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie formułuje wypowiedź na temat praw i obowiązków szlachty omawia zróżnicowanie społeczne szlachty na przykładzie magnaterii, szlachty średniej i szlachty ubogiej wymienia decyzje, jakie podejmowano w czasie trwania sejmiku walnego podaje datę 1493 r. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kto przewodniczył obradom senatu, a kto izby poselskiej wyjaśnia, kto mógł zostać senatorem, a kto posłem na sejm szczegółowo wymienia uprawnienia sejmu wyjaśnia, jakie były kompetencje sejmików ziemskich omawia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje demokrację szlachecką ze współczesną demokracją w Polsce

			i wyjaśnia, dlaczego rok 1493 uznaje się za początek parlamentaryzmu polskiego	uchwalenia konstytucji (tzn. prawa) <i>Nihil novi</i>	
7. Gospodarstwo szlachecka 1. Folwark szlachecki. 2. Spław zboża Wisłą do Gdańska. 3. Handel gdański.	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>folwark szlachecki</i> • wskazuje na mapie Gdańsk • wymienia co najmniej dwa towary, które spławiano Wisłą do Gdańska 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie ilustracji omawia wygląd folwarku szlacheckiego • wyjaśnia, na czym polegała pańszczyzna • wymienia towary przywożone do Polski i towary eksportowane na zachód Europy • wie, kim byli flisacy i czym się zajmowali 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Rzeczpospolita w XVI w. była nazywana spichlerzem Europy • wyjaśnia, w jaki sposób szlachta powiększała swoje majątki • wymienia powinności chłopów względem szlachty • wskazuje na mapie szlaki spławu zboża w Rzeczypospolitej • omawia znaczenie Wisły dla wymiany towarowej 	<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowo uzasadnia twierdzenie, że XVI w. był „złotym wiekiem” Rzeczypospolitej • wyjaśnia, dlaczego w XVI w. bogaciły się polskie miasta • wymienia główne porty zbożowe i spichlerze na szlaku wiślanym • na podstawie tekstu źródłowego opisuje handel w Gdańsku – wymienia towary, jakimi handlowano i państwa, z których przybywały okręty 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje sytuację szlachty i chłopów • przedstawia mocne i słabe strony gospodarki w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.
8. Wojny ze Szwedami 1. Wojny Zygmunta III Wazy. 2. Jan Karol Chodkiewicz – zwycięzca spod Kircholmu. 3. Wojska szwedzkie wkraczają do Rzeczypospolitej. 4. Obrona kraju.	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie Szwecję, Wielkie Księstwo Litewskie, Koronę Królestwa Polskiego • wymienia co najmniej dwóch królów polskich z dynastii Wazów • wie, kto dowodził wojskami polskimi pod Kircholmem • podaje datę potopu szwedzkiego • wyjaśnia pojęcie <i>hetman</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojen polsko-szwedzkich w XVII w. • wskazuje na mapie Inflanty i wyjaśnia, dlaczego były ważnym obszarem dla Rzeczypospolitej i dla Szwecji • na podstawie ilustracji omawia wygląd i uzbrojenie husarii • wymienia terytoria, o które toczyły się wojny ze Szwecją • wie, kim byli: Stefan Czarniecki, Jan Karol Chodkiewicz, Augustyn Kordecki 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sylwetkę hetmana Jana Karola Chodkiewicza • na podstawie mapy omawia przebieg walk w czasie potopu szwedzkiego • wyjaśnia pojęcie <i>wojna podjazdowa</i> • wie, w jaki sposób Zygmunt III Waza był spokrewniony z Jagiellonami 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia szczegółowo, dlaczego najazd Szwedów na Polskę został nazwany potopem • omawia postawę królów Zygmunta III i Jana Kazimierza w czasie wojen ze Szwecją • na podstawie ilustracji w podręczniku i wiadomości z lekcji porównuje uzbrojenie i sposób walki armii szwedzkiej i armii polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie, na podstawie informacji dostępnych w internecie oraz innych źródeł wiedzy pozapodręcznikowych, przygotowuje wypowiedź o polskich dziełach sztuki znajdujących się od czasów potopu na terenie Szwecji
9. Walki z Kozakami 1. Kozacy z Zaporozża. 2. Życie na Siczy. 3. Czym był rejestr kozacki. 4. Zwycięstwa i klęski – wojny z Kozakami.	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim byli Kozacy • na podstawie ilustracji omawia wygląd i uzbrojenie Kozaków • podaje datę i przywódcę największego kozackiego powstania przeciwko Rzeczypospolitej • wskazuje na mapie tereny zamieszkałe przez Kozaków 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje z mapy miejsca bitew powstania Chmielnickiego • na podstawie ilustracji omawia wygląd kozackiego taboru i jego użycie w czasie wojny • charakteryzuje postać Bohdana Chmielnickiego • wyjaśnia pojęcia: <i>Tatarzy, Sicz, ataman, rejestr kozacki</i> • wymienia przyczyny wybuchu powstania Chmielnickiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki powstania Chmielnickiego • wskazuje na mapie najdalszy zasięg powstania Chmielnickiego i wymienia najważniejsze bitwy • omawia życie codzienne Kozaków i wyjaśnia, dlaczego korzystne było dla nich znalezienie się w rejestrze kozackim • porównuje sposób prowadzenia wojny przez 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę rejestru kozackiego i podaje przykłady wojen, w których królowie polscy korzystali z wojska kozackiego • omawia politykę Rzeczypospolitej wobec Kozaków po stłumieniu powstań kozackich 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie formułuje wypowiedź na temat: „W jaki sposób powstanie Chmielnickiego zostało przedstawione w powieści <i>Ogniem i mieczem Henryka Sienkiewicza?</i>”

			wojska kozackie i przez regularne oddziały Rzeczypospolitej		
<p>10. Wyprawa wiedeńska Jana III Sobieskiego</p> <p>1. W obronie przed tureckim najazdem. 2. Polska husaria w obronie Europy. 3. Pokój i skutki wojen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę odsieczy wiedeńskiej – 1683 r. i określa, który to jest wiek i która jego połowa • wie, kim byli Jan III Sobieski i Kara Mustafa • wyjaśnia, dlaczego Jana III Sobieskiego nazywano Lwem Lechistanu • wie, gdzie znajdowała się siedziba Jana III Sobieskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>odsiecz</i>, <i>sułtan</i>, <i>oblężenie</i>, <i>husaria</i> • wskazuje na mapie Chocim i Kamieniec Podolski • na podstawie planu bitwy pod Wiedniem wymienia wojska, które brały udział w bitwie • krótko wyjaśnia skutki bitwy pod Wiedniem 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia hetmanów: Stanisława Żółkiewskiego i Jana Karola Chodkiewicza jako słynnych dowódców walczących z Turkami • wymienia postanowienia pokoju w Karłowicach i podaje jego datę (1699 r.) • opowiada, w jakich okolicznościach Jan III Sobieski został wybrany na króla Polski • wymienia przyczyny i skutki odsieczy wiedeńskiej • na podstawie ilustracji omawia wygląd pałacu w Wilanowie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie znaczenie miał w czasie odsieczy wiedeńskiej atak polskiej husarii • omawia wpływ, jaki na sytuację w Rzeczypospolitej miały wojny prowadzone przez wojska polsko-litewskie w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego o Janie III Sobieskim mówimy, że obronił przed Turkami Europę i chrześcijaństwo
<p>11. Rzeczpospolita w czasach Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>1. Ostatni władca Rzeczypospolitej. 2. Przeciwko królowi. 3. Sejm Wielki. Rok 1791 – <i>Konstytucja 3 maja</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia Stanisława Augusta Poniatowskiego jako ostatniego króla Polski • podaje datę uchwalenia <i>Konstytucji 3 maja</i> (1791 r.) • podaje co najmniej dwa przykłady reform wprowadzonych w Rzeczypospolitej przez Stanisława Augusta Poniatowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym były Komisja Edukacji Narodowej i Szkoła Rycerska • posługuje się pojęciami: <i>manufaktura</i>, <i>liberum veto</i>, <i>dziedziczenie tronu</i> • na podstawie ilustracji omawia wygląd pola elekcyjnego w czasie wyboru króla Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski • wie, kim była caryca Katarzyna II i dlaczego była zainteresowana utrzymaniem chaosu w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia postanowienia <i>Konstytucji 3 maja</i> w zakresie zmiany ustroju Rzeczypospolitej • wyjaśnia, dlaczego Rosja była przeciwna wprowadzeniu reform w Rzeczypospolitej • wyjaśnia, dlaczego część szlachty była przeciwna wprowadzeniu <i>Konstytucji 3 maja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów przed uchwaleniem <i>Konstytucji 3 maja</i> i po jej wprowadzeniu • omawia, na czym polegała złota wolność szlachty w Rzeczypospolitej • wymienia zmiany, jakie wprowadzała <i>Konstytucja 3 maja</i> w sytuacji prawnej mieszczan i chłopów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego dzień 3 maja jest w Polsce świętem państwowym
<p>12. Upadek Rzeczypospolitej</p> <p>1. W obronie „złotej wolności”. 2. Konfederacje i rokosze. 3. Droga do katastrofy. 4. Obrona ojczyzny i upadek państwa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty trzech rozbiorów Polski – 1772, 1793, 1795 • wymienia państwa biorące udział w rozbiorach Polski • podaje datę wybuchu powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciami: <i>konfederacja</i>, <i>rokosz</i>, <i>rozbiory</i>, <i>kosynierzy</i> • wymienia przyczyny upadku powstania kościuszkowskiego • wskazuje na mapie: <i>Rozbiory Rzeczypospolitej</i> tereny zajęte przez państwa zaborcze w wyniku I, II i III rozbioru • na podstawie ilustracji omawia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jakich okolicznościach został ustanowiony order <i>Virtuti Militari</i> i kto jako pierwszy został nim odznaczony • opowiada o przebiegu wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> • omawia i sytuuje w czasie wydarzenia powstania 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ustrój Rzeczypospolitej oraz ustrój Rosji, Austrii i Prus • wymienia przyczyny wybuchu, przebieg i skutki powstania kościuszkowskiego • omawia okoliczności wybuchu konfederacji barskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego, wskazując mocne i słabe strony Rzeczypospolitej, przedstawia długofalowe skutki reform gospodarczych, kulturalnych i politycznych

		uzbrojenie kosynierów i żołnierzy rosyjskich <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim byli Tadeusz Rejtan, książę Józef Poniatowski, Tadeusz Kościuszko, Jan Kiliński 	kościuszkowskiego, używając pojęć: <i>naczelnik, powstanie, kosynierzy</i> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny upadku powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie obrazu Jana Matejki <i>Rejtan</i> opowiada o okolicznościach I rozbioru Polski 	
13. U boku Napoleona 1. Utrata państwa i nadziei. 2. Nadzieja w Napoleonie. 3. <i>Z ziemi włoskiej do Polski...</i> – Legiony Polskie we Włoszech. 4. <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> . 5. Księstwo Warszawskie – „małe państwo wielkich nadziei”. 6. Dalsze losy Księstwa.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia postać generała Jana Henryka Dąbrowskiego, jako twórcy Legionów Polskich we Włoszech • opowiada o okolicznościach powstania <i>Mazurek Dąbrowskiego</i> • wie, kim byli Napoleon Bonaparte, Józef Wybicki, książę Józef Poniatowski 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia działania podjęte przez zaborców wobec ludności polskiej po trzecim rozbiórze • wskazuje na mapie państwo, w którym utworzone zostały Legiony Polskie • podaje datę utworzenia Legionów (1797 r.) • wymienia przyczyny utworzenia przez Napoleona Księstwa Warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie tereny, z których zostało utworzone Księstwo Warszawskie • wyjaśnia, czym był <i>Kodeks Napoleona</i> • opowiada, w jakich okolicznościach zostało zlikwidowane Księstwo Warszawskie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności powstania Legionów Polskich we Włoszech i utworzenia Księstwa Warszawskiego • wyjaśnia, dlaczego armia napoleońska poniosła klęskę w Rosji w 1812 r. • omawia ustrój Księstwa Warszawskiego • wyjaśnia, dlaczego Księstwo Warszawskie przestało istnieć 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia stosunek Polaków do Napoleona i Napoleona do Polaków
14. Powstań, Polsko, skrusz kajdany – powstanie listopadowe 1. Królestwo Polskie. 2. „Na Belweder!” – 29 listopada 1830 roku. 3. Bitwy powstania listopadowego. 4. Upadek powstania.	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę wybuchu powstania listopadowego – 29 listopada 1830 r. • wie, kim byli: Piotr Wysocki, Józef Sowiński • wymienia co najmniej dwa przykłady prześladowania Polaków po upadku powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki powstania listopadowego • wyjaśnia pojęcia: <i>Arsenał, Belweder, Syberia, Cytadela</i> • wie, kim był wielki książę Konstanty 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego • wymienia przyczyny upadku powstania listopadowego • charakteryzuje postawę obrońców Warszawy – Juliusza Ordona i Józefa Sowińskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg powstania listopadowego • ocenia, czy Polacy mieli szansę na pokonanie Rosjan w czasie powstania • wymienia dowódcę wojsk rosyjskich, który zdobył Warszawę i doprowadził do upadku powstania 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje powstanie listopadowe i powstanie kościuszkowskie, wskazuje podobieństwa i różnice
15. Zawiedzione nadzieje – powstanie styczniowe 1. Branka i wybuch powstania. 2. Działania przywódców i walki powstańcze. 3. Dlaczego powstanie upadło?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia datę roczną wybuchu powstania styczniowego, określa wiek i jego połowę • wie, kim był Romuald Traugutt • charakteryzuje sposób walki prowadzony przez oddziały partyzanckie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>branka, koszary, katorga</i> • wyjaśnia, dlaczego pobór do wojska rosyjskiego przyspieszył decyzję o wybuchu powstania • na podstawie ilustracji charakteryzuje wygląd i uzbrojenie powstańców-kosynierów • na podstawie ilustracji omawia wygląd Cytadeli warszawskiej • podaje co najmniej jedną przyczynę upadku powstania styczniowego • oblicza czas, jaki upłynął od upadku powstania listopadowego do wybuchu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek pomiędzy manifestacjami patriotycznymi a wybuchem powstania styczniowego • wymienia zakres działań utworzonego przez powstańców Rządu Narodowego • wyjaśnia, na czym polegał terror władz carskich wobec ludności polskiej w 1863 r. • wyjaśnia funkcję, jaką pełniła w czasie zaborów Cytadela warszawska • na podstawie mapy wymienia tereny, na których toczyły się walki powstańcze 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia co najmniej dwóch przywódców powstania styczniowego • omawia przyczyny, przebieg i skutki powstania styczniowego • wymienia represje stosowane przez Rosjan wobec uczestników powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie, na podstawie informacji z internetu i źródeł pozapodręcznikowych formułuje wypowiedź na temat przywódców powstania styczniowego

		powstania styczniowego			
<p>16. Walka Polaków o język i kulturę w XIX wieku</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rusyfikacja i germanizacja. 2. Uczyć się wbrew rusyfikacji. 3. Germanizacja w zaborze pruskim. 4. Jak pracować dla Polski, czyli pozytywizm i praca organiczna. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>rusyfikacja</i> i <i>germanizacja</i> • wymienia co najmniej dwa przykłady oporu Polaków wobec zaborców • wymienia co najmniej dwa nazwiska wybitnych twórców kultury polskiej na przełomie XIX i XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia <i>praca organiczna</i> i <i>praca u podstaw</i> • wymienia przykłady ograniczania przez zaborców Polakom dostępu do języka polskiego • przedstawia najważniejsze założenia pozytywistów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwiska, dzieła i charakteryzuje twórczość: Jana Matejki, Henryka Sienkiewicza, Stanisława Wyspiańskiego i Stanisława Moniuszki • opowiada o strajku dzieci we Wrześni • charakteryzuje postawę Michała Drzymały wobec polityki władz niemieckich • wie, kim był i czym zajmował się Hipolit Cegielski • wyjaśnia pojęcie <i>Kulturkampf</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jaki wpływ miała twórczość w języku polskim na podtrzymanie ducha polskości w czasie zaborów • podaje przykłady dzieł twórców pozytywistycznych, które miały za zadanie podtrzymywanie Polaków na duchu i przypomnienie o ważnych wydarzeniach w historii 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie przygotowuje krótką wypowiedź o życiu i twórczości jednego z twórców polskiej kultury drugiej połowy XIX w.
<p>17. Polacy na emigracji</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co to jest emigracja? Dlaczego Polacy w XIX wieku emigrowali? 2. Wielka Emigracja i jej znaczenie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>emigracja zarobkowa</i> i <i>emigracja polityczna</i> • wymienia co najmniej dwóch przedstawicieli Wielkiej Emigracji • wskazuje na mapie co najmniej jedno europejskie państwo, do którego emigrowali Polacy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>romantyzm</i> • podaje przyczyny, jakie zmuszały Polaków do emigracji politycznej i zarobkowej • wymienia państwa, do których emigrowali Polacy • wymienia wybitnych twórców kultury polskiej, którzy tworzyli na emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady dzieł polskiej literatury romantycznej • wie, kim była i czego dokonała Maria Skłodowska-Curie • wskazuje źródła inspiracji dla muzyki Fryderyka Chopina 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie twórczości Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego dla Polaków żyjących pod zaborami • wie, jak dużo Polaków wyemigrowało z ziem polskich w XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie, w źródłach pozapodręcznikowych, odnajduje informacje na temat współczesnej emigracji i formułuje wypowiedź na ten temat
<p>18. W XIX-wiecznej Łodzi – miście fabrykantów i robotników</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jak powstawało miasto przemysłowe. 2. Nowi ludzie, nowy wygląd miast. 3. Jak mała wioska stała się miastem. 4. Ciężka praca i trudne życie. 5. Rozwój miast w okresie zaborów. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje warunki pracy w XIX-wiecznej fabryce • na podstawie ilustracji omawia wygląd dzielnicy robotniczej • wyjaśnia pojęcia: <i>fabryka</i>, <i>fabrykant</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • posługuje się pojęciami: <i>maszyna parowa</i>, <i>telegraf</i>, <i>kolej żelazna</i>, <i>urbanizacja</i> i <i>uprzemysłowienie</i> • charakteryzuje nowe klasy społeczne: robotników, fabrykantów i inteligencję • wyjaśnia, jakie znaczenie dla przewozu ludzi i towarów miały w XIX w. statki parowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Łódź została w XIX w. nazwana ziemią obiecaną • wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się w XIX w. na ziemiach polskich • charakteryzuje sytuację robotników w XIX w. • na podstawie mapy wymienia najbardziej uprzemysłowione miasta w XIX w. na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przekrój społeczny i narodowościowy XIX-wiecznej Łodzi • wymienia przyczyny protestów robotniczych • porównuje wygląd miast w XVIII i XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje sposób produkcji w manufakturze i w fabryce, wskazuje podobieństwa i różnice

<p>19. Zniszczenia i cierpienie – pierwsza wojna światowa</p> <ol style="list-style-type: none"> Rywalizacja między mocarstwami. Działania wojenne – walki na frontach. Najkrwawsza bitwa I wojny światowej. Polacy po różnych stronach wielkiej wojny. Finał wielkiej wojny. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje daty rozpoczęcia i zakończenia I wojny światowej – 1914, 1918 wymienia co najmniej dwa nowe rodzaje broni zastosowane podczas I wojny światowej wskazuje na mapie państwa trójprzymierza i trójporozumienia wymienia polskie formacje zbrojne biorące udział w I wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wydarzenie, które zostało uznane za początek I wojny światowej wymienia przyczyny wybuchu I wojny światowej wyjaśnia pojęcia: <i>trójprzymierze, trójporozumienie, wojna pozycyjna</i> omawia rolę Józefa Piłsudskiego i Józefa Hallera w utworzeniu polskich oddziałów biorących udział w I wojnie światowej wymienia państwa, które zwyciężyły w I wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny i skutki I wojny światowej wymienia największe bitwy I wojny światowej wskazuje je na mapie omawia nowe rodzaje broni używane w czasie działań wojennych charakteryzuje okoliczności powstania Legionów Polskich i Błękitnej Armii 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje działania zbrojne na froncie wschodnim i froncie zachodnim w czasie I wojny światowej wyjaśnia, jakie znaczenie dla losów wojny miała rewolucja bolszewicka w Rosji podaje skutki wprowadzenia nowych rodzajów broni – gazów bojowych, czołgów, samolotów – na przebieg działań zbrojnych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wysiłek zbrojny Polaków podczas I wojny światowej
<p>20. Konferencja w Paryżu – Polska znów niepodległa</p> <ol style="list-style-type: none"> Kto przegrał, a kto wygrał wielką wojnę. O niepodległą Polskę. Jak odrodziła się Polska. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego 11 listopada obchodzimy Święto Niepodległości wie, kim byli: Ignacy Jan Paderewski, Józef Piłsudski i Roman Dmowski podaje datę podpisania traktatu wersalskiego 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie państwa, które powstały w Europie po I wojnie światowej wie, gdzie odbyła się konferencja pokojowa po I wojnie światowej, wymienia jej najważniejsze postanowienia omawia znaczenie działalności Ignacego Jana Paderewskiego i Romana Dmowskiego na zachodzie Europy i w Stanach Zjednoczonych dla sprawy odzyskania przez Polskę niepodległości 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sytuację państw uczestniczących w zaborach Polski pod koniec I wojny światowej wymienia skutki I wojny światowej dla Niemiec wie, jakie poglądy na temat odzyskania przez Polskę niepodległości miał prezydent Stanów Zjednoczonych Thomas Woodrow Wilson 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa, które powstały po I wojnie światowej wskazuje na mapie sąsiadów Polski wymienia polityków, którzy podczas konferencji w Paryżu mieli decydujący wpływ na przyszłość Europy 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie formułuje wypowiedź ustną na temat: <i>Kto wygrał, a kto przegrał I wojnę światową?</i>
<p>21. Odrodzona II Rzeczpospolita</p> <ol style="list-style-type: none"> Spory i walki o granice. Nowe państwo polskie. Przewrót majowy 1926 roku. Spółczesność wielonarodowe. Kultura i nauka polska. Odbudowa gospodarki. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej i wymienia jej sąsiadów wie, kiedy rozegrała się Bitwa Warszawska i kto ją wygrał wymienia mniejszości narodowe zamieszkujące II Rzeczpospolitą 	<ul style="list-style-type: none"> zna daty uchwalenia konstytucji marcowej i kwietniowej wymienia państwa, z którymi Rzeczpospolita toczyła walki o granice wskazuje na mapie Gdynię i krótko charakteryzuje znaczenie portu w Gdyni wie, kim byli: Stefan Żeromski, Władysław Reymont, Stefan Banach, Grażyna Barszczewska, Jerzy Rudlicki wyjaśnia pojęcia: <i>sanacja, mniejszości narodowe, COP</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, co zmieniło się w państwie polskim po przewrocie majowym wyjaśnia, jaki wpływ miał rozwój szkolnictwa na likwidację analfabetyzmu w społeczeństwie polskim omawia znaczenie zwycięstwa Polaków w Bitwie Warszawskiej dla losów wojny polsko-bolszewickiej wyjaśnia, kim byli Gabriel Narutowicz i Władysław Grabski 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała różnorodność narodowa społeczeństwa Rzeczypospolitej omawia rozwój kultury i nauki polskiej w II Rzeczypospolitej uzasadnia twierdzenie, że przewrót majowy odbył się niezgodnie z zasadami demokracji charakteryzuje etapy rozwoju gospodarki polskiej w II Rzeczypospolitej – reformę Grabskiego, budowę portu w Gdyni, budowę 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ustrój Polski przed i po przewrocie majowym

				Centralnego Okręgu Przemysłowego	
<p>22. Początek wielkiego konfliktu i wojna obronna Polski</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mussolini i Hitler. 2. Dyktatorzy dążą do wojny. 3. Żądania Hitlera. 4. Bohaterska obrona granicy. 5. Uderzenie armii radzieckiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie państwa, które dokonały agresji na Polskę wie, kim byli: Benito Mussolini, Adolf Hitler i Józef Stalin podaje datę wybuchu II wojny światowej i datę agresji ZSRR na Polskę 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny narodzin faszystów we Włoszech i nazizmu w Niemczech wymienia żądania Hitlera wobec Polski wskazuje na mapie tereny zajęte w 1939 r. przez Niemcy i przez Związek Radziecki wie kim byli: Józef Beck, Władysław Raginis, Tadeusz Kutrzeba, Franciszek Kleeberg wyjaśnia pojęcia: <i>faszizm</i>, <i>totalitaryzm</i>, <i>ewakuacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje politykę, jaką prowadzili dyktatorzy wobec własnych społeczeństw wymienia państwa, z którymi Polska zawarła sojusz wojskowy wymienia najważniejsze bitwy kampanii wrześniowej ocenia postawę żołnierzy polskich podczas kampanii wrześniowej omawia status polityczny Wolnego Miasta Gdańska w dwudziestolecu międzywojennym 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie formułuje wypowiedź na temat wojny obronnej Polski we wrześniu 1939 r. wymienia państwa zajęte przez Niemcy przed atakiem na Polskę wyjaśnia, na czym polegała przewaga wojsk niemieckich nad wojskami polskimi podczas kampanii wrześniowej 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje ustrój państw totalitarnych z ustrojem II Rzeczypospolitej
<p>23. Polacy pod okupacją niemiecką i radziecką</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. W okupowanej Polsce. 2. Auschwitz – hańba Niemiec. 3. Los dzieci Zamojszczyzny. 4. Polacy pod okupacją radziecką. 5. Katyń. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje nazwy państw, które okupowały Polskę podczas II wojny światowej wymienia Katyń jako symbol zbrodni władz radzieckich na narodzie polskim wyjaśnia nazwę <i>Holokaust</i>, jako określenie zagłady Żydów w czasie II wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada, jaki los spotkał dzieci z Zamojszczyzny wyjaśnia pojęcia: <i>nazizm</i>, <i>getto</i>, <i>obóz zagłady</i>, <i>ludobójstwo</i> wyjaśnia, jaki los spotkał ludność polską na ziemiach okupowanych przez ZSRR opowiada, jak wyglądało życie Polaków pod okupacją niemiecką 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji omawia życie codzienne Żydów w getcie warszawskim wymienia obozy zagłady wybudowane przez nazistów na ziemiach polskich 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia twierdzenie, że obozy koncentracyjne były hańbą dla Niemiec porównuje życie codzienne Polaków pod okupacją radziecką i niemiecką wyjaśnia, na czym polegało kłamstwo katyńskie 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie informacji z internetu przygotowuje informacje, w jaki sposób jest pielęgnowana i chroniona pamięć o Holokauście
<p>24. Warszawskie dzieci, pójdziemy w bój – powstanie warszawskie 1944 roku</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Polskie Państwo Podziemne. 2. W warszawskim getcie. 3. Wybuch powstania w Warszawie. 4. Wojna i okupacja w mojej miejscowości i regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje daty wybuchu powstania w getcie warszawskim i powstania warszawskiego wie, czym była Armia Krajowa na podstawie ilustracji w podręczniku krótko omawia przebieg powstania warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada, w jaki sposób Polacy prowadzili walkę z okupantem wyjaśnia, w jaki sposób działało Polskie Państwo Podziemne opowiada, jakie kary groziły Polakom za pomoc Żydom wie, czym były Szare Szeregi 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg powstania w getcie warszawskim oraz powstania warszawskiego na podstawie ilustracji opisuje wygląd Pomnika Małego Powstańca porównuje sposób walki i uzbrojenie powstańców i żołnierzy hitlerowskich własnymi słowami opowiada, na czym polegała działalność konspiracyjna 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego doszło do wybuchu powstania warszawskiego interpretuje słowa pieśni <i>Warszawskie dzieci</i> wyjaśnia, jaki los spotkał ludność żydowską po likwidacji getta warszawskiego podaje przyczyny, przebieg i skutki powstania warszawskiego 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie powstania warszawskiego dla historii Polski i Polaków
<p>25. Polacy na frontach II wojny światowej</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Epopeja polskich lotników. 	<ul style="list-style-type: none"> podaje co najmniej dwa przykłady walki żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej wie, kim byli: generał Władysław 	<ul style="list-style-type: none"> wie, czym wstawił się Dywizjon 303 opisuje szlak bojowy Armii Polskiej na Bliskim Wschodzie 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie mapy w podręczniku omawia główne szlaki bojowe wojsk polskich i wymienia główne 	<ul style="list-style-type: none"> zna słowa pieśni <i>Czerwone maki na Monte Cassino</i> i wie, jakie wydarzenia upamiętnia ten utwór 	<ul style="list-style-type: none"> samodzielnie ocenia udział wojsk polskich w bitwach na frontach II wojny światowej

<p>2. Marynarze z ORP „Orzeł”. 3. Od Narwiku, przez Tobruk do Monte Cassino.</p>	<p>Sikorski i generał Władysław Anders</p>	<p>i II Korpusu Polskiego pod dowództwem generała Andersa</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia polskie oddziały biorące udział u boku armii radzieckiej w szturmie na Berlin w 1945 r. 	<p>miejsca bitew</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia polskie jednostki wojskowe utworzone na terenie ZSRR opowiada o losach okrętu podwodnego ORP „Orzeł” 		
<p>26. Świat podzielony</p> <p>1. Spotkanie wielkiej trójki. 2. Żelazna kurtyna dzieli Europę. 3. Świat w czasach zimnej wojny. 4. Europa Środkowa pod rządami komunistów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie świata dwa mocarstwa rywalizujące podczas zimnej wojny podaje datę zakończenia II wojny światowej wie, kim byli: Winston Churchill, Józef Stalin, Franklin Delano Roosevelt wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>zimna wojna</i>, <i>wielka trójka</i>, <i>żelazna kurtyna</i>, <i>bomba atomowa</i>, <i>supermocarstwa</i>, <i>kryzys kubański</i>, <i>strefy okupacyjne</i> wskazuje na mapie państwa, które po II wojnie światowej znalazły się w strefie wpływów ZSRR opisuje podział Niemiec, jakiego dokonano po II wojnie światowej wymienia państwa Europy Środkowej, w których doszło do wystąpień wolnościowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia konflikty zbrojne, które toczyły się z udziałem supermocarstw po II wojnie światowej i wskazuje je na mapie wie, kim byli Nikita Chruszczow i John Fitzgerald Kennedy 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie tekstu źródłowego opisuje skutki wybuchu bomby atomowej opisuje przebieg kryzysu kubańskiego wyjaśnia, dlaczego w państwach Europy Środkowej dochodziło do wystąpień wolnościowych 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji i informacji w podręczniku opisuje przebieg wydarzeń w 1956 r. w Budapeszcie i w 1968 r. w Pradze
<p>27. Polska i Polacy po 1945 roku</p> <p>1. Nowe granice, nowa Polska. 2. Odbudowa kraju ze zniszczeń wojennych. 3. Przemiany społeczne i gospodarcze w PRL. 4. Kultura PRL.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie granice PRL i wymienia jej sąsiadów podaje datę 1945–1989 jako okres PRL podaje kilka informacji na temat odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady zakładów przemysłowych wybudowanych po II wojnie światowej (Nowa Huta, Żerań, Ursus) wyjaśnia skrót PZPR wyjaśnia pojęcia: <i>socrealizm</i>, <i>cenżura</i>, <i>planowanie centralne</i>, <i>kult jednostki</i> wymienia i wskazuje na mapie ziemie na zachodzie Polski, które zostały przyłączone do Polski po II wojnie światowej podaje najważniejsze cechy ustroju socjalistycznego 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie ilustracji w podręczniku omawia najważniejsze cechy sztuki socrealistycznej wyjaśnia, na czym polegały przemiany gospodarcze i społeczne w Polsce po II wojnie światowej omawia zmiany, jakie zaszły w edukacji i opiece zdrowotnej w czasach PRL 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia niektóre wydarzenia z historii PRL (wybory do Sejmu Ustawodawczego, powstanie PZPR) i potrafi uzasadnić swoją ocenę omawia znaczenie klasy robotniczej w społeczeństwie i kulturze socjalistycznej wymienia Józefa Stalina jako przykład kultu jednostki 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie informacji z podręcznika i mapy omawia zmiany terytorialne Polski po II wojnie światowej

<p>28. Trudna droga do wolności</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Protesty społeczeństwa. 2. Jan Paweł II – powiew nadziei. 3. Stan wojenny. 4. Obrady okrągłego stołu. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę pierwszych częściowo wolnych wyborów do sejmu i senatu • wie, z jakimi wydarzeniami są związane postacie – Lech Wałęsa, Wojciech Jaruzelski, Tadeusz Mazowiecki, Jan Paweł II • podaje rok wprowadzenia stanu wojennego • własnymi słowami wyjaśnia, czym był NSZZ „Solidarność” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia miejsca i daty protestów społeczeństwa przeciwko władzy w PRL • wyjaśnia nazwy: <i>stan wojenny, ZOMO, internowanie, okrągły stół, strajk</i> • wyjaśnia, czym zajmował się w czasach PRL aparat bezpieczeństwa • podaje datę wyboru Karola Wojtyły na papieża • wymienia najważniejsze wydarzenia stanu wojennego • potrafi rozwinąć skrót NSZZ • rozpoznaje znak graficzny „Solidarności” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakich metod używały władze do tłumienia protestów w czasach PRL • omawia przyczyny i skutki protestów robotników i studentów • omawia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie polskim po pierwszej wizycie Jana Pawła II w ojczyźnie • wymienia najważniejsze postanowienia obrad okrągłego stołu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny, przebieg i skutki obrad okrągłego stołu • wyjaśnia, dlaczego socjalizm rozczarował społeczeństwo polskie • uzasadnia, dlaczego rok 1989 uznajemy za koniec PRL 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, dlaczego przemiany w Polsce po 1989 r. nazywamy bezkrwawą rewolucją
<p>29. III Rzeczpospolita – życie w państwie demokratycznym</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zasady demokracji. 2. Instytucje demokratyczne w Polsce. 3. Moja konstytucja. 4. Jakie mam prawa i obowiązki jako obywatel. 	<ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami wyjaśnia pojęcie <i>demokracja</i> • wymienia konstytucję jako zbiór najważniejszych praw i zasad w państwie • wie, czym się zajmuje Rzecznik Praw Dziecka 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, co oznacza, że wszyscy jesteśmy równi wobec prawa • wymienia prawa i obowiązki obywateli • zna instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa w Rzeczypospolitej • wie, kto uchwała prawo w Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia skład Zgromadzenia Narodowego – Sejm Rzeczypospolitej Polskiej i Senat Rzeczypospolitej Polskiej • wie, kto w Polsce sprawuje władzę sądowniczą • wyjaśnia, jaką funkcję w państwie pełni samorządy • potrafi powiedzieć, jaką funkcję w państwie polskim pełni prezydent • wyjaśnia, co znajduje się w preambule Konstytucji RP • formułuje wypowiedź na temat ustroju państwa polskiego, używając pojęć: <i>wolne wybory, wolność słowa, wolne media, konstytucja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie fragmentu tekstu źródłowego odpowiada na pytania: <i>Do kogo należy władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej? Czego strzeże Rzeczpospolita? Co jest najważniejszym prawem Rzeczypospolitej?</i> • krótko charakteryzuje instytucje nadzorujące przestrzeganie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia ustrój panujący w Polsce, porównując go z ustrojem PRL
<p>30. Współczesne społeczeństwo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wielkie zmiany w gospodarce i w społeczeństwie. 2. Znaczenie pracy. 3. Organizacja pracy i jej efekty. 4. Społeczeństwo jak rzeka. 5. Działanie dla wspólnego dobra. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia niektóre zmiany w społeczeństwie, jakie zaszły po roku 1989 • własnymi słowami wyjaśnia pojęcie <i>bezrobocie</i> • podaje dwa przykłady grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie <i>grupa społeczna</i> • wie, czym charakteryzuje się postawa prospołeczna • podaje przykłady organizacji pracy i jej efekty • tłumaczy, czym jest prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady stowarzyszeń, fundacji i instytucji pozarządowych, działających dla wspólnego dobra • formułuje wypowiedź, w której uzasadnia, że pracę swoją i innych należy szanować 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zmiany w gospodarce, jakie zaszły po roku 1989 • własnymi słowami przedstawia społeczne skutki bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych społeczeństw, w których ludzie nie są równi i mają różne prawa

<p>31. Ojczyzna bliska i odległa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Polska domem wielu narodów. 2. Polacy w swojej ojczyźnie. 3. Polacy w świecie. 4. Polonia – z bliska i z daleka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia co najmniej dwie mniejszości narodowe i dwie mniejszości etniczne mieszkające na terenie Polski wymienia miejsca ważne w historii Polski wyjaśnia pojęcie <i>Polonia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie miejsca zamieszkane przez mniejszości narodowe i etniczne wymienia państwa, w których znajdują się największe skupiska Polonii 	<ul style="list-style-type: none"> wie, jaki procent mieszkańców Polski stanowią mniejszości narodowe omawia przyczyny polityczne i ekonomiczne, które zmuszały Polaków do emigracji 	<ul style="list-style-type: none"> opowiada, jakie prawa przysługują mniejszościom narodowym w Polsce potrafi przedstawić informacje na temat miejsc pamięci narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje mniejszości narodowe mieszkające współcześnie w Polsce z sytuacją mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej
<p>32. Polska w Unii Europejskiej</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co to jest Unia Europejska. 2. Jesteśmy w Unii Europejskiej. 3. Zmieniona, nowocześniejsza Polska. 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje symbole unijne – flagę i hymn Unii Europejskiej podaje rok wstąpienia Polski do Unii Europejskiej wie, jaka jest wspólna waluta części państw europejskich 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa założycielskie Unii Europejskiej wie, czym jest strefa Schengen wyjaśnia pojęcia <i>Parlament Europejski</i> i <i>Komisja Europejska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> posługuje się pojęciami: <i>Unia Europejska</i>, <i>europajska solidarność</i>, <i>stosunki międzynarodowe</i> opowiada o uczestnictwie Polski w Unii Europejskiej i o zmianach, jakie zaszły w naszym kraju od 2004 r. wymienia korzyści i obowiązki, jakie mają państwa wchodzące w skład Unii wyjaśnia, na czym polega zachowanie suwerenności przez państwa członkowskie Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie mapy wymienia państwa należące do Unii Europejskiej podaje przyczyny utworzenia Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację na temat jednego z państw kandydujących do wstąpienia do Unii Europejskiej
<p>33. Współczesne państwa i organizacje międzynarodowe – ONZ i NATO</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustroje polityczne we współczesnym świecie. 2. Organizacja Narodów Zjednoczonych. 3. Nasi sojusznicy i nasze bezpieczeństwo w NATO. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice pomiędzy ustrojem demokratycznym a monarchią wymienia co najmniej jedno państwo europejskie, które jest monarchią wymienia co najmniej jedno państwo europejskie o ustroju demokratycznym potrafi rozwinąć skrót ONZ wie, czym jest NATO 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie są cele działania ONZ wie, czym zajmuje się UNICEF wyjaśnia pojęcia: <i>filantrop</i>, <i>filantropia</i> wyjaśnia, jakie są główne cele działalności NATO 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje działalność ONZ wyjaśnia, dlaczego członkostwo w NATO jest korzystne dla Polski rozpoznaje flagi ONZ i NATO 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega działalność filantropijna wie, jakie cechy charakterystyczne ma dyktatura, podaje przykłady państw rządzonych przez dyktatorów 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie internetu, prasy, informacji telewizyjnych przygotowuje wypowiedź na temat misji, w których uczestniczą wojska ONZ na świecie
<p>34. Jaki jest współczesny świat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Co to jest globalizacja? 2. Rewolucja technologiczna. 3. Rozwój kultury masowej. 4. Wpływ człowieka na przyrodę. 5. Następstwa globalizacji. 6. Problemy świata na początku XXI wieku. 	<ul style="list-style-type: none"> własnymi słowami wyjaśnia pojęcie <i>globalizacja</i> wymienia co najmniej kilku twórców kultury masowej wie, na czym polega efekt cieplarniany rozumie, dlaczego musimy chronić otaczającą nas przyrodę 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady wpływu techniki na życie człowieka wyjaśnia własnymi słowami określenie „świat stał się mniejszy” wymienia przykładowe problemy świata XXI w. opowiada o przyczynach i skutkach globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kogo nazywamy antyglobalistami podaje przykłady zmian, jakie zaszły w życiu codziennym ludzi w czasie ostatnich 100 lat podaje przykłady produktów i marek o globalnym zasięgu wyjaśnia, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> aktywnie bierze udział w dyskusji na temat współczesnego świata i potrafi uzasadnić swoje zdanie podaje przykłady zmian w przyrodzie, jakie spowodował swoją działalnością człowiek 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację na temat ochrony przyrody i działań, jakie może podjąć każdy człowiek, aby chronić środowisko

			<p>rewolucja technologiczna</p> <ul style="list-style-type: none"> • własnymi słowami wyjaśnia, czym jest kultura masowa, podaje przykłady twórców kultury masowej	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym zajmują się organizacje ekologiczne, w tym Greenpeace	
--	--	--	---	--	--